

BIBLIOTECA ASTRAL
SIBIU

1986
320
1806

10650

CUPRINSUL:

	Pag.
In anul al 3-lea, <i>Redacția</i>	1
Dimitrie Gusti, * *	3
Marșul lui Tudor, <i>A. Popovici</i> prel. de <i>Hartwig Fr.</i>	4
15 Septembrie, <i>Cornel Sântimbrean</i>	5
Moartea unui mare pedagog român, <i>Gh. Ittu</i>	6
Cunoașterea lumii prin simțuri, <i>E. C.</i>	7
Situația înv. primar din jud. Hunedoara: I. Istoric. II. La preluarea imperiului, * *	9
Școala primară în lumina vremurilor actuale, P. R. Petrescu	25
Rostul vieții, Ester Borro	31
Din realizările fascismului it. pe teren ed., <i>V. Mărgineanu</i>	36
Gradele în înv. primar, <i>M. Bogza</i>	39
Cuvinte înțelepte, <i>Crisnănmurti</i>	41
Toamna (lecție pr.), <i>T. Ittu</i>	42
Impresii dintr'o excursie, <i>C. I. Barbonie</i>	43
Congresul învățătorilor din județul Hunedoara, <i>P. Braica</i>	48
Recenzii: Cartea școlarului, <i>Șt. Stoicanescu</i>	57
Respectarea individualității, * * *	60
Cronica mărunță, ordine circulare, dela redacție, dela administ.	

preluarea imperiului
la țară
Mărgineanu

Revista „Plaiuri Hunedorene“ apare lunar sub conducerea unui comitet de redacție compus din:

Sabin Jula — Simeria, președintele Asociației învățătorilor,
A. Constantinescu — Hunedoara, v.-președintele Asoc. inv.,
Ioan Ciora — membru în Comitetul Asociației învățătorilor,
Nicolae Crețu — Orăștie, membru în Comitetul Asoc. inv.,
I. Morțun — Simeria, secretarul Asociației învățătorilor,
Alexiu David — Petroșani, înstitutor.

Redacția: **AL. DAVID.** — Administrația: **GH. ITTU.**

COLABORATORII REVISTEI

Izabela Sandoveanu și **Apostol Culea** — București, **Olimpia Teodoru** — Lugoj, **Victoria Popagoga** — Hunedoara.

Constantin Sporea, **Victor Solomon**, **Elena Sporea**, **I. Mihu**, **N. Sporea** și **Iosif Stanca** — Deva, **I. Măgură.**

C-tin Stan și **Petre Petrescu** — Sibiu, **Vasile Lucaciu** — Petroșeni, **Marin Biculescu** — București, **P. Rusu** — Tebea, **Alexiu David** — Petroșeni, **Sabin Jula** și **I. Morțun** — Simeria, **Nicolae Crețu** — Orăștie, **A. Constantinescu** și **Valeria Nemet** — Hunedoara, **Ioan Baciu** — Răcăștie, **Daniil Popescu** — Hășdat, **Pavel Popescu** — Peștișul-Mic, **Pompeiu Hossu Longin** — Vulcan, **Sterian Ciucescu** — Ruda, **N. Roșca Greci**, **G. Mironescu** — Iași, **I. Bura**, **Pavel Lazăr** — Brad, **M. Butoi** — Luncoiul-de-sus, **G. Enescu** — Pitești și **N. Danielescu** — Deva, **Elisabeta Beisser Ghelar**, **Niculae Manea** — Curpeni. *M. Bogza, E. Dan, Veronica Oana, Gh. Ittu, P. D. Cristea, V. Popa, Veturia Mărginean, Emilia Ivașcoiu, P. Simoiu, Gh. Foteșcu, D. I. Băgescu, Gh. Beuran, Ion C. Florea, I. Barna, O. Dubenschi, N. Manea, M. L. Ramses, V. I. Mareș, I. Mermezeu, I. Mânduc, I. Trifoiu, I. Brătulescu, T. Ittu, Hartwig Fr., Cornel Sântimbreanu.*

Manuscrisele se vor trimite direct redacției.

ABONAMENTUL: 100 LEI.

Abonamentele și anul revistei se socotește după anii școlari adecă de 1 SEPTEMBRIE la 1 IULIE.

IN ANUL AL 3-LEA

Intrăm cu revista noastră, în al 3-lea an de existență. Este numai un început modest dar socotind împrejurările și timpul în care s'a înfiripat, putem spune că este promițător. Și într'adevăr, spre cinstea tuturor colegilor din județ, nu s'au găsit decât 2 sau 3 înși care să refuze cu îndărătnicie primirea ei și prin urmare să se declare dușmani fățiș ai existenței ei. Și aceasta este un semn bun!

Când pantofarii, bărbierii, dulgherii, brutarii și toată lista profesiunilor libere, caută să-și aibă fiecare publicația lor specială profesională, când orbii cari au învățat carte, cetesc cu setea omului din deșert publicația lor specială pe care o au — iuvățătorimea unui județ ca al nostru să nu țină cu dârzenie la asigurarea existenței revistei sale proprii?

Când tiparul este pus aproape exclusiv în slujba răspândirii ideilor de tot felul și când prin acest mijloc minunat se răspândesc și atâtea idei vătămătoare nouă

și prestigiului nostru, să disprețuim acest mijloc excelent de difuziune și de propagandă? Când cei vechi cheltuiau averi fabuloase pentru tipărirea unei cărți, noi să ne precupețim micul și neînsemnatul obol, prin care ne asigurăm o publicație periodică?

În altă ordine de idei, orice instituție culturală caută ca să cuprindă în publicații periodice și dări de seamă dacă nu lunare, cel puțin anuale, sinteza celor săvârșite în cursul timpului și rezultatele obținute în decursul activității! Școala acestui județ nu este ea un imens laborator cultural? Nu este ea o instituție culturală de primul rang? Învățătorii nu sunt ei în situația să fixeze pentru alții și pentru posteritate gândurile și experiența lor? Ce oare mai interesant și mai nobil este decât lumea magică și fermecătoare a sufletului copilăresc, în cadrul căreia, avem noi cinstea și fericirea să lucrăm? Din aceasta nu se desprind mereu atâtea și atâtea momente înălțătoare cari trebuiesc relevate, cari trebuiesc comunicate și altora?

Învățătorimea a ajuns la convingerea nestrămutată că are neapărată trebuință de o presă care să-i stea în ajutor și în slujba ei!

Pentru aceasta, deși trăim cumplite clipe, de criză, sbucium și lipsă — pășim totuși înainte cu mai mult curaj decât anul trecut și avem moralul ridicat mai mult ca de obicei! Suntem gata să înfruntăm orice furtună, atâta timp, cât ne simțim legați sufletește unii de alții și atâta timp cât suntem conștienți de rolul nostru.

Avem impresia că prin această revistă trebuie să oferim colegilor noștri tot ceea ce avem mai bun, mai scump și mai nobil în sufletul nostru, deaceia credem că, coloanele acesteia și slova ei tipărită va stă numai și numai în slujba învățătorilor, spre binele lor obștesc și pentru promovarea intereselor lor de ordin material și moral.

REDACTIA.

DIMITRIE GUSTI

După căderea guvernului Iorga, în fruntea ministerului instrucțiunii publice a venit dl profesor universitar D. Gusti, un savant de primul rang și priceput organizator cunoscut întregii opinii publice după activitatea frumoasă, pe care o desfășură, de mai mult timp, în fruntea *Institutului social român*, dela București, creațiune a domniei sale.

Dar cece a făcut bună impresie, în lumea didactică, la venirea d-sale, în fruntea departamentului, au fost declarațiile solemne, după care domnia sa înțelege să-l urmeze întru totul, pe marele Spiru Haret, și faptul de a fi rupt brusc și fără pic de ezitare, nenorocita politică școlară începută dl Nic. Iorga, politică de greșeli grozave, ce a culminat în închiderea de școli, scoaterea din lege a corpului didactic și ruperea oricărei legături cu conducătorii firești ai corpului didactic și persecuția fără seamăn, pornită împotriva-le precum și nerespectarea hotărîrilor valide, aduse de ei privitor la conducerea instituțiilor ce trebuiesc conduse de corpul didactic, fiind ele creațiunea lor și reprezentând averea lor, cum este Casa corpului didactic.

Noul ministru al instrucțiunii pare a fi înțeles și aceia că, fără colaborarea sinceră și cinstită cu membri corpului did., nimic serios și nimic durabil nu se poate clădi deaceia le=a întins mâna frățescă, chemându=i la muncă și însuflețindu=i. Dl. D. V. Ţoni, în calitate de exponent al învățătorimii e din nou sfetnicul de frunte al ministrului și astfel mormanul neîndreptățirilor ce s'au adus corpului didactic în timpul din urmă își așteaptă deștelenirea și lecuirea. Asociația noastră împreună cu dl ministru Gusti, caută modalitățile cele mai bune pentru aranjarea înaintărilor ajunse la un punct mort, pentru plata cât mai neîntârziată a gradațiilor și înaintărilor recunoscute numai pe hârtie. Se caută și formula cea mai fericită pentru întreținerea școlii primare, părăsită total în ultima vreme.

Dar dl m. Gusti, împreună cu secretarul său general, dl I. C. Petescu și-au fixat ca țintă supremă, adaptarea școlii primare la nevoile actuale ale populațiunii din țara noastră, reformă într'adevăr mare și menită să revoluționeze întreg învățământul nostru de toate gradele.

Noi, învățătorimea apreciem în deajuns nobleța și importanța acestei mari nizuințe și nu avem nici un motiv să nu le acordăm dela început și încrederea și întreg spriginul nostru neprecupețit.

Marsul lui Tudor.

Tempo di marcia de A. Popovici, scolare de Hartwig Trideric. prelucrat pentru coruri

The musical score is written for voice and piano. It consists of several systems of staves. The vocal line is written in a soprano or alto clef, and the piano accompaniment is in the right hand. The lyrics are in Romanian and describe the historical figure Tudor. The score includes various musical markings such as 'Tempo di marcia', 'Vivace', 'Tempo di hora', 'rall.', and 'De capo'. The lyrics are: 'Cine trage Oltul mare ce vi toaz răzbu nă-tor? Cine / lui mă-re răzbu nă-tor / umple oștăzi de te roa re sbirii bietu-lui bu-por? Este / te roa re / Tu-dor e os-tea nul ce nă-păi-mă nă-tă hre pă-găni evoi- / dor g os / hă hre pă-găni / ni-cul e Oitea nul este Tu dor domn ro-mă n Este mă n Fine / evoinicul / Să-l urmăm ro-măni cu toti să scă păm-tă-ra de hoți / urmăm ro- / rall. / Să-l urmăm ro-măni cu toti să scă păm-tă-ra de hoți. al / Fine.

15 SEPTEMBRIE...

Ziua de 15 Septembrie este dată memorabilă a fiecărui an, dată consacrată prin lege pentru începutul anului școlar:

E ziua în care școala înbrăcată în haina-i albă de sărbătoare, împodobită cu flori și rămurele verzi, primește în sânul ei pe dascăli și copilași veniți spre a începe împreună, munca pe ogorul științei spre a face să răsară în toată splendoarea, binele, frumosul, adevărul și dreptatea.

E ziua, în care binecuvântare Dumnezească se coboară asupra acelora cari, căutându-l pe Dumnezeu sfârșesc prin a-L găsi pretutindeni.

E ziua, în care părinții își încredințează odraslele lor, dascălilor luminători de minți și făuritori de caractere morale.

E ziua, în care Școala se însufletește din nou, odată cu sosirea mierlelor și priveghitorilor ei.

E ziua, în care din sufletul trist și obosit de ne-cazuri al dascălului, durerea și neîncrederea este risipită, și înlocuită cu o nouă putere de muncă aducătoare de mulțumire.

E ziua, în care dispare colbul de pe cărți, cari, vor fi din nou frunsărite de aceia, cari cu toată încrederea în ei și în dascălul lor, se aștern muncii spre a-și lumina mințile și a se întări în frumoasele virtuți ale străbunilor.

E ziua, în care dascălul cu duioșie, blândeță și încredere începe să se apropie de sufletul copiilor, căutând să se întovărească cu ei, în gând de îndreptare.

E ziua, în care școala chiamă la muncă, și în care dascălul înălțând munca până la iubire, caută să sădească în sufletul copiilor, iubirea de muncă, acel bogat izvor de bine și mulțumire al omenirii.

Urmând această cale izbăvitoare, a muncii, nu treceți cu vederea, înțeleptele cuvinte ale lui Vlahuță: „Faceți ca fiecare gând și fiecare pas al vostru, să fie pentru binele și înălțarea neamului românesc” și nu uitați sfatul plin de adevăr al lui Iorga: „Fă-ți datoria oricând, totdeauna va fi cineva care să te vadă; tu însuți”.

CORNEL SÂNZIMBREAN.

MOARTEA UNUI MARE PEDAGOG ROMÂN

La sfârșitul lunii Iulie a închis ochii pentru vecie distinsul și marele pedagog, Ștefan Velovan.

El s'a născut la anul 1852 în comuna Rusca Montană. Primele sale învățături le-a primit în limba românească în școala din comuna sa natală. De aici a trecut la Timișoara, unde a urmat la școala germană »Oberschule«. Tot aici a absolvit liceul, unde a depus și examenul de maturitate.

Ștefan Velovan, din tinerețe, avea o intelligență rară iar vrednicul episcop al Caransebeșului, Ioan Popazu, văzând marele talent și frumoasele cunoștințe pe cari le avea tânărul Ștefan Velovan l-a trimis pentru complectarea știinților în Germania. Aici a făcut studii de pedagogie, estetică, etică și psihologie.

Reîntors în patrie e numit profesor iar mai târziu director la institutul pedagogic din Caransebeș.

Prin înalta sa cultură pedagogică, în scurtă vreme se face cunoscut pe întreg pământ locuit de Români iar Titu Maiorescu intervine prin Take Ionescu, pe acele vremuri ministru instrucțiunii, la episcopul Ioan Popazu ca să lase pe Velovan să treacă în România.

La anul 1893, după moartea vrednicului episcop al Caransebeșului Ioan Popazu, Ștefan Velovan părăsește Bănatul și trece la București, din București trece la Câmpul Lung iar de aici merge la Craiova, unde rămâne până la trecerea sa la pensie.

Cu ocaziunea trecerii sale la pensie, în anul 1926 elevii școlii normale din Craiova, împreună cu profesorii lor aranjează o mare serbare în onoarea Prof. Ștefan Velovan, iar școala de aplicație a cărui director a fost îi poartă numele.

Profesorul Ștefan Velovan trăiește și va trăi încă multă vreme în sufletul învățătorilor. El a fost mult iubit și cinstit, iar scrierile sale pedagogice vor fi cetite multă vreme de învățătorii neamului.

Lucrările sale pedagogice au fost publicate în »Convorbiri Literare«, în »Convorbiri Didactice« și în »Zeitschrift für exacte philosophie«.

Între operele sale pedagogice cele mai însemnate sunt următoarele :

1. Istoria naturală în școala primară.
2. Cercul apercipțiunii.
3. Raportul între știință și artă.
4. Intemerea psihologică a actelor elementare ale gândirii în marginile legilor herbatiene de asociere și reproducere.
5. Sudiu critic asupra logicei lui Titu Maiorescu.
6. Inducțiunea în morală.
7. Psihologie empirică.
8. Metodica specială a geometriei, a științelor fizico-chimice, a istoriei, a religiei și a moralei.
9. Cunoștințe pregătitoare și mecanica psihologică.
10. Metoda proiectării faptelor.

La anul 1892 a fost edată cu conlucrarea și supravegherea lui Ștefan Velovan opera postumă a celui mai mare pedagog ardelean Ioan Popescu »Pedagogia«. Această operă a fost lucrată pe bazele psihologiei și eticei lui Herbat.

GHEORGHE ITTU

CUNOAȘTEREA LUMII PRIN SIMȚURI

Atunci cum cunoaștem lumea ?

Iată cum răspund idealistii. Nu cunoaștem lumea cum e în sine, căci conștiința e izolată în creier, și ea nu poate să aibă contact direct cu realitatea.

Deci, ceace cunoaștem despre lume, se reduce la senzații și imagini.

Prin urmare, la întrebarea : *ce cunoaștem din realitate*, idealistii răspund : nu cunoaștem nimic, lumea noastră e o lume de idei. Sau după expresia lui Berkeley, »Noi purtăm lumea în cap«.

Promotorul idealismului a fost Copernik.

Dar să fim bine înțeleși, Copernik n'a fost un filosof, ci numai un promotor al acestei doctrine.

Copernik a constatat că simțurile ne înșală. De exemplu, simțul văzului, ne spune că pământul este mai mare ca soarele, pe când știința ne arată inversul.

Idea a fost reluată de Descartes, cu Teoria lui : »Dubito ergo cogito, cogito ergo sum,« și dusă mai departe de episcopul Malebrauche, cu teoria lui »Ocazionalismul«.

Berkeley neagă chiar existența substanței, pe baza unui silogism : »Nu există imagini generale.«

Noțiunea de substanță este o noțiune generală, deci noțiunea de substanță nu există. Nu există nimic în afară de capul meu.

Imaginile de formă, mărime, miros, nu există decât în conștiința noastră. Totul s'ar reduce, deci, la imaginile din capul nostru. Acesta e idealismul dus la maximum.

El a fost aspru criticat de Hartmann.

Dacă totul se reduce la senzații înseamnă că mâncăm senzații și că bem senzații.

Idealismul mai are reprezentanți pe David Hume, Fr. Hegel, J. G. Fichte.

Hegel ca și Berkeley sunt idealști extremiști. Hegel spune că nu avem nici o idee exactă de ceace e lumea în sine.

Ideile constituiesc lumea interioară. Exemplu: imaginea de elefant, în creer, nu există decât doar ca idee.

III. *Fenomenalismul*. Această teorie are ca reprezentant pe filosoful Kant.

Rațiunea pătrunzătoare a genialului filosof dela Königsberg, nu putea admite nici una, nici alta din aceste teorii.

El nu putea admite realismul pentru motivele de mai sus, iar cât privește idealismul nu a putut perzista raționamentului sever al său.

Astfel, Kant ajunge la o nouă teorie »Fenomenalismul«, care caută să dea o soluție împăciuitoare celor două teorii extremiste.

Kant spune, că, în afară lumii din mintea mea există multiplicitate de obiecte. Obiectele provoacă o serie de excitații pe baza cărora noi elaborăm imagini, tablouri.

Concluzia: în afară de conștiința mea, există o lume străină de mine dela care pornesc excitații și pe baza cărora mintea crează o lume nouă.

Această lume poartă numele de *lumen*. Eu însă nu cunosc cum e acea lume în sine, ci pe baza excitațiilor ce pornesc dela ea, cunosc numai modul cum se manifestă acea lume. Lumea aceasta pe care o putem cunoaște, Kant o numește *fenomen*.

Deci, *lumen* înseamnă o existență ce durează în mod tainic, în misterile căruia noi nu putem pătrunde.

Căci, după cum am văzut mai sus, după Kant, noi nu putem pătrunde în misterile realității, ca să vedem ce e lumea în sine.

Ca să înțelegem mai bine să luăm un exemplu: »Vântul vuesește, bolovanii se ciocnesc și provoacă excitații«.

Noi nu cunoaștem vântul, bolovanii, ci *modul cum se manifestă*.

Din această succintă expunere a teorii Kantiene, vedem că are puncte de înrudire și cu realismul și cu idealismul.

Se aseamănă cu realismul prin aceea că admite existența lumii externe, ce există independentă de noi.

Diferă, căci, pe când realismul spune că cunoaștem lumea în sine, fenomenalismul ne arată că îi cunoaștem numai manifestările ei.

Se aseamănă și cu idealismul prin faptul că admite că nu cunoaștem în existență lumii, ci prin ideile din mintea noastră.

Diferă de această concepție prin aceea că admite existența unei lumi, afară de noi.

E. C.

SITUAȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR DIN JUDEȚUL HUNEDOARA

*Scurt istoric. — Situația la preluarea imperiului. —
Desvoltarea învățământ. în decada întâia românească.*

I. ISTORIC.

Un început de învățământ poporan în județul Hunedoara nu se poate stabili cu precizie, din lipsa de date precise. Fieele acestui început se întind în nebulosa vremurilor de bejenii, prin care a trecut neamul nostru, în trecut. Învățământ propriu zis nici nu a fost, decât în legătură cu biserica, cu învățăturile ei și cu răspândirea credinței strămoșești. Elementele, din care a răsărit școala românească, trebuie să le bănuim în frumosul obicei al părinților și mai cu seamă, al mamelor de a-și deșteptă din somn și adormi odraslele, prin învățarea „ocinașelor”, adică a rugăciunilor de seară și de dimineață, a le infiltra, prin povestiri duioase și prin persuasiune, credințele strămoșești, trebuie să le căutăm și în rostul șezătorilor, despre cari șezători, cei mai mulți bărbați de seamă ai neamului nostru cred că, sunt formele tradiționale de școală românească. În șezători, nu trebuie să vedem, numai decât, un prilej de convenire socială, cu scop de a petrece timpul mai plăcut, de a face anumite lucruri de mână, ci trebuie, neapărat, să vedem și mijlocul, de care se foloseau bătrânii și înțelepții poporului de a comunica gândurile și experiența lor, celor mai tineri. Aici eră locul sfătoșilor de a se luă la întrecere. La astfel de șezători, se zămisleă și literatura poporală cu mulțimea ei de snoave, cimilituri, basme, versuri, ghicitori și altele.

Despre școala primară poporană, deci, înainte de 1848, se știe puțin! Istoricii: Augustin Bunea și Iacob Radu susțin că la mănăstirea Prislopului a fost o școală, în timpul, cât această mănăstire a fost reședință episcopescă (1572—1599). Di Z. Pâclișean scrie că, pe la finea v. al XVI, la stăruința superintendentului calvinesc, Geszti Ferencz, s'ar fi înființat o școală calvino-românească, la Hațeg, iar la 1777, se pomenește de o altă școală calvină, în Râul=alb, școală comună cu Românii (Iacob Radu — Ist. Vicariatului Hațeg). Di P. Olteanu, în a sa »Schiță monografică a opidului Hațeg«, publicată în rev. »Transilvania«, 1885 p. 67, crede că, cea mai veche școală ar fi cea din 1777, dela Hațeg.

Școala veche era și cea de pe lângă mănăstirea Ploșca, care era în legătură cu cea de la Prislop și Vaca și avea dascăl pe V. Sturza Moldoveanu, care pe la 1683, a scris un Ciaslov și un Octoih (I. Radu — I, c.) Pe la 1733, averea acestor școli se cifră la 3658 coroane și 73 jugăre de pământ. Existența lor a încetat prin anii 30, ai veacului trecut. La 1749, Ieromonahul Varlaam, odată cu restaurarea mănăstirii, a deschis și o școală, unde mergeau la învățătură tinerii din țara Hațegului (I. Radu — I. c. p. 83). Aci se învățau mai mult treburi bisericești, »Salutara lor lucrare de lumină și cultură«, se întrerupe pe la anii 1759, iar la anul 1762, averile acestor mănăstiri s'au dat episcopului P. Aron, ca să deschidă școală în Hațeg (I. citată m. s.).

La 1770, călugării Varlaam și Nichita vin să restaureze și să deschidă din nou școala din Prislop, pentru tinerii din țara Hațegului. Pe la 1813, din nou se pomenește de școala mănăstirii Prislop, condusă de popa Nicolae. Aci se învățau mai mult rândurile bisericești. La 1837, se pomenește de un dascăl, cu numele Moise Aron (I. Radu — I. c.)

Inceputuri de școală se pare că au fost și la Subcetate, pe la anul 1823, iar la Băuțar, pe la 1830. Notăm în treacăt, aici, că școala din Băuțar a avut ca învățător, mai târziu, și pe Ion Pop Reteganul. Silvașul de sus, pe la 1843, încă figurează cu școală, la care funcționa un învățător cu numele I. Costa, în al 14-lea an de funcțiune, deunde reese că și școala trebuia să fi fost mai veche, cu cel puțin 14 ani. (I. Radu — I. c.)

Una dintre cele mai vechi școli primare poporane pare a fi cea de la Hațeg, după cum s'a văzut mai sus, căci pe la 1830 se pomenește iarăși de un învățător, Aron Sora, care a propus la această școală, iar de la 1832 până la 1851 a funcționat un altul cu numele Nicolae Munteanu. Local mai bun pentru această școală s'a zidit la 1848 din fondurile grănițerești. (I. Radu — I. c.) Tot lucrarea aceasta ne mai spune că, la 1853, comisarul subcercului Pui, Gh. Strâmbu, a adunat la Rușor, pe toți posesorii, primarii satelor și câte 2 reprezentanți de fiecare sat și împreună cu ei a hotărât să se ridice școli în 10 (zece) localități și anume: Sălașul de sus, Mățești, Râul=alb, Livadia, Barul, Petrila, Livezeni, Vulcan, Uricanii de jos sau Mârleasa și Pui. (I. Radu — I. c.)

Dela 1848 încetează datorită desigur, împrejurărilor, care au făcut să înceteze iobăgia — să știe cu toată siguranța că, în multe din satele noastre românești din acest județ au luat ființă, ca și

în toate părțile Ardealului, o mulțime de școli pe lângă biserici, așa numitele școale »buchernițe«, în care învățau copiii, iar mai târziu și ajutoarele lor diecii sau cantorii. (Traian Șuteu: »Organizații învățătoresți înainte de unire«). Această epocă a școlii românești am putea-o numi „*epoca buchoavnei*”, fiindcă predomină în școală, exclusiv, această preocupare, de a introduce pe puținii elevi, în taina grea a buchiselii.

Dintre școalele românești mai distinse, despre care avem date sigure, este și școala primară ortodoxă din Orăștie, care datează chiar dela anul ștergerii iobăgiei, dela 1848, școală care a numărat printre elevii ei și pe actualul patriarh al țării și care mai târziu a fost așezată într'un frumos local cu etaj zidit din obolul unor inimoși negustori români, originari din Macedonia. (Cei ce se interesează mai deaproape de istoricul acestei școale fruntașe, care se lua la întrecere cu cele mai renumite școale de stat maghiare, dinainte de război, — să citească „*Memorialul*” acestei școale, scris la 1921, de către directorul ei, de pe atunci: Constantin Baicu).

Cele mai multe școli au luat ființă în jurul Hațegului și în ținuturile Jiului, între anii 1850—1860. Activitatea deosebit de mare au dezvoltat, în această privință vicarii Hațegului Topa și St. Moldovanu, ca să se deschidă cât mai curând școale și pentru Români. Învățătorii cari să predea în aceste școale, se pregăteau în școala normală, de pe vremuri, de la Hațeg, înființată la 1854 și pusă sub conducerea lui B. Densușianu. Pe la anii 1866—7 arhivele consistoarelor din Lugoj și Sibiu ne vorbesc de câte o școală gr. cat. la Cugir, de una ortodoxă la Brad și de alta în comuna Vaca, azi numită Crișan. Ici colo apar școale tot mai bine organizate, de pildă la Vinerea, la Hațeg o școală capitală gr. cat. în 1869 și alta gr. orientală, care avea de învățător pe unul cu numele Vasile Florian. (I. Radu — l. c.) La 1850 se face pomenire și de o școală în comuna Peșteana.

Cele mai multe școale primare ortodoxe s'au înființat între anii 1850—1864, în urma acțiunii energice pornite de mitropolitul A. Șaguna.

Protopopii Papiu din tractul Deva, Crainic din al Dobrei, și Raț din al Hațegului au dezvoltat o mare acțiune pentru înființare de școale și au raportat vlădiciei, că în cele mai multe părți nu se pot face școli fiind poporul prea sărac. (Lupaș—Șaguna.)

Învățătorul Bembea, în admirabile monografii, publicate în »Vatra școlară« ajunge cu firul istoric al școlii din Banpotoc

până aproape de anul 1800 și cu trecutul școalelor din Brănișca și Bicău iarăși departe în trecut. Păcat, că astfel de monografii nu s'au mai făcut și de alți învățători pe o scară mai întinsă, ar fi azi un adevărat tezaur cultural.

La anul 1871, fondul de monturi al grănicerilor a fost declarat fond școlastic grăniceresc. Administrația lui își avea sediul în Sibiu, iar staturile majore ale regimentului erau la Hațeg, Orlat și Vaidarece. Fondul școlastic al grănicerilor a înființat și susținut o seamă de școli românești în aceste părți astfel: școli susținute de grăniceri, în județul Hunedoara erau la Hațeg, Cârșiți, Râul-Alb, Barul-mare, Cugir, cu trei puteri didactice, Spini, în Dobra iarăși cu mai multe puteri didactice. Școlile grănițerești erau cele mai de frunte școli din întreg Ardealul. La anul 1895, toate au fost decretate școli comunale. Salariile corpului didactic, însă, se plăteau tot din fondul grănițeresc. (Silvestru Moldovan: Ardealul, vol. I., p. 80 și 77).

Numărul școalelor românești crește progresiv. Școalele ortodoxe iau o mare desvoltare, mai cu seamă după organizarea dată de marele mitropolit Șaguna bisericii sale. În legătură cu acest mare cap al bisericii ortodoxe, care a stimulat preoții și protopopii lui să înființeze școli pentru popor, țin nimerit să notez, aici, în paranteză, cece se povestește în comuna Petrița, în legătură cu întâiul învățător, pe care l-a trimis Șaguna, în această comună. (Intr'o bună zi să prezintă în comună un învățător, spunând că este trimis aci, de către mitropolitul Șaguna, să facă școală și să aducă lumină și învățătură. Satul întreg, cu mic cu mare îl ascultă cu mirare, neînțelegând ce va să zică acea: școală, lumină și învățătură. După ce termină de spus cece avea învățătorul, capul satului din acea vreme, un bătrân cu numele, Tăian Dan, se urcă pe o salcă și răspunse învățătorului cu următoarele cuvinte: »Cinstite, jupâne dascăl, plecăciune măriei sale vlădicului care te-au trimis la noi, ți-om întoarce chiar și îndoit cheltuelile ce ai avut făcând atât amar de drum până la noi, dar să fii așa de bun să vestești măriei sale vlădicului că, noi decând ne știm, am trăit tot fără dascăl, fără școală, fără lumină și învățătură și nu am trăit tocmai rău. Deacea nu te-om primi!« ... Învățătorul s'a întors la Sibiu și a spus cele pățite, vlădicului, iar acesta nu a zis nimic, dar atunci când s'au prezentat la el sătenii din Petrița să-i ceară preot, marele duhovnic nu le-a dat preot până ce nu au primit întâi pe învățător. (Am reprodus aci, aceste cuvinte rămase în

tradiția acestei comune și pentru ca să ilustrăm cu ce greutate au avut de a se lupta capii bisericești și ce diplomație eră necesară pentru ca poporul să primească nunumai să aibă școală dar să o și susțină cu propriul său obol.

Sub înrăurirea școlaei primare din apus și bucherhițele din tinda bisericilor noastre au evoluat cu timpul, spre școala propriu zisă, ajungând pe seama unor învățatori mai bine pregătiți, dar tot sub conducerea, supravegherea și oblăduirea bisericii, a cărei emanațiune a fost. Această epocă de tranziție, dela școala=bucher=niță la școala confesională de mai târziu, trebuie să fi durat cam vreo zece, douăzeci de ani, după promulgarea legii învățământului primar din 1868, care pentru primadată, introducea obligativitatea școlară, datoria statului, bisericilor și comunelor de a susține și îngriji de școli. Acest răstimp poate să fi durat și mai mult, dovada ne-o servește însaș școala de stat, care încă s'a desvoltat încetinel, căci cu toată promulgarea legii amintită, la anul 1868, totuși școala de stat abia apare în statisticele oficiale, numai la 1873 cu numai patru școli, ajungând ca abia la 1908 să numere 67 de școale cu 164 puteri didactice.¹⁾ După o altă statistică, cu doi ani mai înainte, adică în 1906 erau numai 55 școale de stat, care la începutul lor erau cu limba de predare germană, cum eră și administrația țării.

Cât privește școalele confesionale românești (ortodoxe și gr. cat.), la 1906, găsim după statistica publicată într'o broșură elaborată de Dr. A. Micu (un pseudonim al dlui profesor O. Ghibu), tipărită la tipografia Concordia din Arad, 30 școale gr. cat., 222 școale gr. orientale, răspândite în 397 sate. În total: 252 școale românești susținute de cele două biserici, prin contribuția credincioșilor, cari zideau școala, se îngrijeau de întreținerea ei și plăteau simbria învățătorului. Numărul membrilor corpului didactic eră de 260 persoane. Dacă la aceste școli românești mai adăugăm pe cele de stat și pe cele 18 școale comunale vedem că, în anul amintit ară un total de 325 școale, în cele 430 comune câte erau atunci în județ. Școalele erau cercetate de 25.187 copii din numărul de 38.118 al înscrișilor (broșura citată).

Dela această dată, numărul școalelor românești și în general, învățământul nostru poporan nu mai progresează în extensiune ci numai în adâncime, dar și în această direcție numai în oarecare măsură, fiindcă reforma școlară din anul 1907, pe lângă că aducea mari îmbunătățiri școlaei de stat și ridică foarte mult pe învățătorii

¹⁾ Dénes Carol — „Hunyadvármegyei Almanach“, 1909.

acesteia, erà menită să dea și o mare lovitură școalei românești, sărăcuțe, „școla coteț”, cum o numea revizorul școlar de atunci, Dénes Carol, un slovac maghiarizat, — lovitură mare, care prin dispozițiile cuprinse în lege face ca până la 1911, să se închidă 135 școli românești. Includerea se făcea pe motivul că localurile școlare nu corespundeau prevederilor legii și erau insalubre și nepotrivite pentru școală. Toată acțiunea mergea în numele culturii ungurești, în timp ce 218 comune românești rămâneau fără nici un fel de școală, iar numărul analfabeților se revărsa peste măsura celor 79 % și în timp ce din numărul obligaților de 63.423 nu frecventau școale decât vreo 36.423 elevi, abia 59 %. (Ghibu br. c.)

Este interesant a se ști că tocmai Dénes Carol, instrumentul de distrugere al școalelor românești, într'un studiu publicat în anul 1911 (Hunyadmegyei Almanach — Dénes Carol), se nizuia să arate Ungurilor că, a face accesibilă cultura și pentru Români (înțelegea să se cultive numai în limba maghiară) nu numai că nu ar prezenta un pericol pentru maghiari și mai cu seamă pericol pentru conții unguri de a-și perde averile mari, ci din contra, ar fi un folos pentru ei, fiindcă ar avea un element de muncă mai pregătit

Deși, în scrierile lui, acest mâncător de școli românești, recunoaște că poporul românesc din județ este atât de sărăcit, încât prin puterile lui proprii, nu se va putea ridica la cultură — totuși vine și îi închide, pe capete, școalele mai frumoase sau mai slăbuțe, ridicate și susținute din slabele lui puteri.

Politica de maghiarizare cu forța se făcea, pe măsură ce se simțea că, poporul dela sate nu va mai putea fi ținut mult în starea acea mizerabilă, în care se găsea atunci. Apăsarea aceasta erà așa de mare, încât după cum vom vedea, din datele broșurei dlui Ghibu, (Un țipet și un protest violent împotriva politicii de maghiarizare) în anul școlar 1911/12, din cei 14.443 înscriși în școalele primare numai 7488 copii cercetau școale românești, adică 22,5 %, iar restul de 20,5 %, frecventau școli maghiare.

De întreținerea și buna funcționare a acestor școale se îngrijeau comunele bisericești și avea spriginul și conducerea consistoarelor din Lugoj și Sibiu, cari le și supravegiau mersul învățământului prin inspectori, protopopi și preoții comunelor, cari făceau și pe directorii școalelor.

Se pune acum întrebarea: dela 1912 până la începutul războiului mondial, la 1914, cum s'a dezvoltat școala românească?

Este absolut cert că a câștigat mult în ceace privește pregătirea corpului didactic, care eșea din școlile normale (preparandii) tot mai bine armat și tot mai bine pregătit, a câștigat și în ceace privește partea materială a școlii: localuri și bună întreținere căci altfel ar fi riscat să se închidă și acele, din partea organelor de control maghiare, care pândeau ocasiunea binevenită să mai pue lacătul, pe câte o școală românească și în locul ei să deschidă alta comună sau de stat cu limba de predare maghiară. În ceace privește, însă, numărul școlilor, el nu mai crescut, ci a mai scăzut până la începutul războiului mondial, dar nu în așa măsură mare, fiindcă în urma protestelor tot mai accentuate, contra închiderii în masă a școalelor românești, se pare că guvernul unguresc și în general, toate partidele cari căzuseră de acord asupra atitudinii lor față de școala românească — au adoptat un nou sistem de tratament, față de școalele noastre. Văzând că în contra tentativelor de maghiarizare cu iuțea, prin statificare, sau prin creare de școli comunale cu limba de predare maghiară, se opun prea multe piedici — au introdus sistemul de maghiarizare, prin acordarea „ajutoarelor de stat” pentru salarizarea învățătorilor, care ajutoare nu se acordeau, decât după minuțioase examinări, acelor școale confesionale românești, cari dădeau mai mult și mai bun progres la limba maghiară. Cu acest ajutor de stat legiferat, de altfel, cu mulți ani înainte au încercat ei să vâre în școalele noastre limba maghiară în chip ușor și progresiv până la complecta maghiarizare.

Această politică școlară a guvernului ungar, întezită și mai mult de organele în subordine, spre a-și creă merite — duce pe lângă forțarea limbei maghiare în toate școlile, limbă care se introdusese în școlile de stat numai la anul 1879 — și la reducerea numărului școalelor noastre românești, după cum am văzut și din datele da mai sus, dar în acelaș timp, se ridică numărul școalelor comunale cari în majoritate erau cu limba de predare ungurească. Acestea sunt acum deja, în număr de 42 și au 46 puteri didactice. Și numărul școalelor de stat se ridică la 77, cu 178 învățători. Crește numărul școalelor confesionale evanghelice la 5 cu 11 puteri didactice. Se reduc școalele cocietare cu 2, rămânând la acest an 5 cu 11 puteri didactice.

Mai mult spre ajungerea scopului de maghiarizare, decât din necesități educative au apărut și grădinile de copii. Contra proiectului ministerial privitor la asilele de copii (un fel de grăd. de copii de vară) s'a ținut o adunare de protest la Orăștie, în anul

1891, la care a luat parte și protopopul Iliei, pentru care fapt a fost dat afară din învățământ de guvernul ungar (Telegraful Rom.) Acestea erau toate ungurești, nu găsim la început decât 1 grădina de copii românească. Numărul acestora încă a crescut vertiginos, căci după o statistică oficială a revizorului maghiar de pe atunci, deunde la anul 1906, erau 17 de toate, la 1911, numărul lor e de 25. Tot așa s'au înmulțit așanumitele școale civile de grad secundar, cari totuși erau atașate învățământului poporan primar și erau conduse și supravegiate de revizoratul școlar. Numărul lor, la 1906 eră 4, iar la 1911, 8 în planul lor cultural, mai aveau de gând să mai înființeze încă 2 școli de acest soi, care serveau minunat de bine scopurile lor și stau la baza culturii și pregătirii negustorimii și burgheziei mijlocii, una la Petroșeni și alta în Deva.

Cam în felul acesta se prezintă situația generală a învățământului primar românesc în special și a celui de stat și comunal în general, pe la începutul războiului mondial, în județul nostru.

Iată după o altă statistică oficioasă, publicată în buletinul prefecturii Deva »Alispáni Jelentés 1914«, care eră situația școalelor românești în special și a celorlalte în general.

Școalele confesionale românești au fost 126, adică 98 ortodoxe și 28 gr. cat. Prin urmare vedem că și dela 1912, până la începerea războiului mondial numărul lor a mai scăzut simțitor, datorită tot acelorași cauze arătate mai sus.

Numărul școalelor de stat e de 79. Al școalelor comunale 94, reformate 4, rom-cat. 2, evanghelice 4, domenială 1, societare 3. In aceste din urmă, învățământul mergea exclusiv în limba maghiară. La aceasta se mai adaugă 24 grădini de copii de stat, 1 comunală, 4 azile de stat și 20 azile de vară, având tot caracterul de stat maghiar.

Toate aceste erau puse exclusiv în slujba desnaționalizării Românilor prin școală. Și de fapt, ajunseseseră așa departe, încât cu multă staficate, scriau în raportul amintit că, în acel an, adică, 1914 nu s'a pornit aici o cercetare disciplinară contra vreunui învățător, pentru neinstruirea, îndeajuns, în limba maghiară.

Noi Români, aveam o singură grădina de copii, susținută de biserica ortodoxă.

Școale de ucenici erau vreo trei. Unde nu erau de aceste sau școli secundare, se țineau cursuri de repetiție. Aceste școale de repetiție erau și pe lângă școalele noastre confesionale românești și aveau un mare rol în educația tinerilor dela sate.

Cu începerea războiului mondial, o nouă lovitură se precipită asupra școalelor românești, din județul nostru, întrucât o mare parte din învățătorii ei sunt duși la oaste pe diferitele fronturi ale monarhiei habsburgice. N'au rămas la catedrele lor decât foarte puțini, locurile vacante au căutat să fie înlocuite ori prin preoți, unde eră cazul, ori un alt învățător din comuna vecină se deplasă 2 sau 3 zile din săptămână și la școalele, unde învățătorul plecase la front. Femeile învățătoare erau puține la număr, ca să poată înlocui măcar în parte numărul de locuri vacante prin plecarea învățătorilor la războiu. Consistoarele bisericilor românești, numai în timpul războiului, au observat ce mare greșală a fost că n'am avut un anumit contingent de învățătoare pregătite în școlile normale, care la momentul potrivit să fi putut face față tuturor locurilor din învățământul nostru.

Al treilea mare neajuns, care lovește școala românească nu are acelaș efect și față de învățământul de stat și comunal, care serveau exclusiv o idee de stat maghiar, ci din contra, acestuia îi aduce o nouă întărire. Dintre învățătorii de stat și comunali, puțini au fost aceia, ce au plecat pe front, iar locul celor puțini depărtați dela catedre, au fost imediat luat de alții cu aceeaș pregătire și putere de muncă. Școalele aceste nunumai că n'au slăbit, dar fiindcă nu erau de loc stânenite, nici în ceace privește întreținerea materială, — au atras spre ele și o mare parte din elevii școalelor românești, cari din cauza împrejurărilor maștere funcționau abnormal sau chiar erau închise.

Sub aceste lovituri mari, precum și sub presiunea tot mai mare a organelor de control ungurești, școala românească resistă eroic, când, în timpul războiului cade ultima și cea mai grea lovitură dată de Unguri școalei românești, cu intenția de a o înmormântă pentru totdeauna. A fost plănuită și administrată sub masca așa numitelor *zone culturale* ale contelui *Aponyi*. Această lovitură s'a dat prin cea mai mare surprindere, într'un timp, când încă tot se mai vorbea de încercările faimosului conte Șt. Tisza, de a împacă pe Românii din Ungaria de pe atunci, cu statul maghiar, — consternând toate cercurile conducătoare ale poporului nostru.

Deși, la 1914, dușmanul cel mai mare al școalei românești din acest județ, revizorul școlar regesc, Dénes Carol, pleacă la armată și guvernul maghiar încredințează conducerea revizoratului, în mâinile unor revizori mai puțin șoviniști, cum au fost Béla

Krehnyay și Petre Popov, acest din urmă un sârb maghiarizat — povara așezată pe umerii școalei românești nu se ușurează de loc și cu nimic. Starea școalei românești nu se îmbunătățește cu nimic nici chiar atunci, când, către sfârșitul războiului mondial pe la anul 1917, în fruntea școalelor din județul nostru este numit, ca revizor școlar, românul, Gheorghe Wilt, un om de școală și un organizator distins, care după unire a mai funcționat ca revizor școlar al municipiului Cluj.

II. SITUAȚIA INVĂȚĂMÂNTULUI LA PRELUAREA IMPERIULUI.

Aceasta eră situația școalelor românești din județul nostru ca și de pretutindeni în Ardeal, la anul 1918, când după atâtea lovituri ale sorții, în fine, se ivește și aurora împlinirii visului nostru de veacuri: Unirea tuturor Românilor, după scuturarea lanțurilor milenare. Marea adunare dela Alba-Iulia, din 1 Decembrie, 1918, a fost învierea neașteptată a neamului nostru, renăscut din ultimele sale energii și atunci de lumina și de cutremurul social al acestui mare eveniment se clatină și cad la pământ ultimii strigoii, ai unei organizațiuni de stat bazat pe forța brutală.

Pe întregă întinderea acestui edificiu în decrepitudine, începe a se înfiripă o nouă rânduială, o nouă organizație modestă și domoală, dar bazată pe dreptate istorică și pe legi firești. O nouă viață se arată și în școala românească, dar acum pe un fond schimbat.

Dar cu toate aceste mari prefaceri epocale, mecanismul de stat nu a încetat nici o clipă. Și dacă acest mecanism nu a funcționat la început tocmai așa de bine, cum s'ar fi așteptat, aceasta a fost numai din pricini ivite în urma războiului, atât de constisitor în materiale ca și în vieți omenești.

În locul vechii conduceri oprimătoare ungurești, dela revizoratul județului nostru, se instalează o nouă conducere românească, în frunte cu cel dintâi revizor școlar român, în aceste regiuni, dl *Valer Pană*, și cu cel dintâi subrevizor de administrație, dl *Aurel Pinte*, cari pe măsura achiziționării puterilor didactice românești, care reveneau dela fronturi, din captivitate, sau din alte părți, au procedat la preluarea școalelor de stat, comunale și confesionale, la preluarea averii și la inventarierea materialului dela aceste școli.

Cei dintâi revizori școlari din Ardeal au fost aleși de colegii lor învățători, în marele și istoricul congres dela Sibiu, ținut în anul 1919 și apoi au fost întăriți și confirmați în posturile lor de către

resortul Instrucțiunii publice din Consiliul Dirigent. Biroul revizoratului județului nostru s'a instalat în localul, din colțul străzii Eminescu, normele de lucru și funcționare erau cele ungurești. Cu ce însuflețire, însă, au pornit la muncă acești cei dintâi revizori școlari din Ardealul liber, o putem vedea din înflăcăratele apeluri, pe care le-au îndreptat către învățătorimea județelor.

Cităm la întâmplare, apelul adresat învățătorimei brașovene, de către primul revizor al aceluia județ, dl Pompiliu Dan și un fragment din apelul dlui Gh. Codrea revizor al județului Făgăraș. Regretăm în acelaș timp a nu putea cită măcar un pasaj din apelul similar, lansat de către dl V. Pană, revizorul școlar al acestui județ, fiindcă nu-l avem la îndemână.

»Dl Vasile Goldiș, șeful resortului de culte și instrucțiune publică, prin decretul Nr. 459 dto Sibiu, 17 Ianuarie 1919, m'a numit pe ziua de 1 Februarie st. v. a. c. *revizor școlar* al comitatului Brașov.

Prin intervenția dlui prefect am preluat deci conducerea fostului inspectorat de școale al acestui comitat.

Aducând aceasta la cunoștința corpurilor didactice și organelor de administrație școlară, cu cari în senzul legilor am să confluez, îi rog pe toți, să-mi fie tovarăși la munca grea, ce mi-am luat asupra-mi.

Apelez mai ales la idealismul probat al colegilor învățatori și sunt sigur, că cu toți împreună și cu ajutorul lui Dumnezeu vom vindeca cât mai curând, ranele pricinuite de cumplitul războiu în educația și învățământul poporal.

Statul român și înțelepții lui cărmuitori sunt decizi a aduce toate sacrificiile necesare ca cei dintâi muncitori ai săi, dascălii poporului, să fie după merit răsplătiți.

Iar în cealaltă găsim: »... în calitate de primul revizor școlar român pe acest pământ strămoșesc, vă invit, ca însuflețiți de duhul acestor vremuri de măreață renaștere *prin o muncă stăruitoare să vă silifiți a fi totdeauna la culmea chemării de învățatori români*. La această muncă sfântă, ca numit din rândurile D=Voastră, vă voi da tot spriginul frățesc și povața necesară.

În afară de cei doi revizori amintiți, a fost menținut și sub-revizoratul dela Brad și în funtea lui a fost numit învățătorul Petre Rusu, care a funcționat în această calitate până la anul 1930.

Cea dintâi mare problemă pe care a atacat-o resortul

Instrucțiunii din Consiliul dirigent a fost preluarea și românizarea tuturor școalelor de stat, deaceia revizorii amintiți au procedat cu cea mai mare urgență, la preluarea lor și pe măsură ce aveau la dispoziție personalul didactic necesar, îl puneau în fruntea școlilor preluate, fiindcă vechii directori, unii refuzau depunerea jurământului de credință, iar alții părăsiseră deja școala și se refugiaseră în Ungaria.

După urmele ce au mai rămas pe la revizoratul școlar, numărul școalelor de stat și comunale preluate, în anul 1919, ar fi de 135. Școlilor comunale deaci încolo li-s'a zis școli de stat și tot sub acest nume au figurat. Cea dintâi statistică a învățământului, publicată de Ministerul Instrucțiunii, la 1924, arată că întreg Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureș împreună aveau 1218 școale de stat. Deci, dacă din acestea 135 erau în județul Hunedoara, județ mare, dar curat românesc, se vede, clar, ce grabă au depus foștii stăpânitori, pentru maghiarizare și ce importanță dădeau ei învățământului primar, din punct de vedere al marilor interese de stat.

În afară de școalele de stat, în momentul preluării mai erau în județul Hunedoara 134 școale românești dintre cari 105 susținute de biserica ortodoxă și credincioșii ei, iar 29 susținute de biserica gr. cat. Confesiunea rom. cat. avea înainte de preluare, abia, 5-6 școale, majoritatea lor fiind școale de fete, pe lângă claustrele de călugărițe, dar, deîndată, ce văd schimbarea provenită în urma unirii Românilor, ei ridică numărul școlilor lor, la 14, iar celelalte confesiuni: reformată, evanghelică, unitară, iarăși ridică numărul școlilor lor la 22. Este adevărat că, numărul acestor din urmă a scăzut după vreo 5-6 ani dovadă că nu se simțea atât de mare trebuința atâtor. Va trebui să se mai desființeze din acestea și deacum înainte, nu doar fiindcă le-am închide noi cu forța cum făceau maghiarii pe vremuri ci pur și simplu, le vor închide ei însași din lipsa de elevi.

Tot astfel au fost preluate și grădinile de copii, azilele permanente și azilele de vară, în număr de 28 și rând pe rând au fost românizate. Trebuie însă, să notăm aici, că azilele de vară și azilele permanente nu au mai fost susținute, nemai simțindu-li-se rostul și trebuința lor. Grădina de copii românească, în momentul preluării eră numai una singură, după cum am mai amintit și în altă parte.

Numărul total al școalelor cu limba de predare românească

acum se ridică deci, la 269; iar al celor minoritare la 36. Grădinile de copii: 28. Învățătorii dela școalele de stat primeau leafa întregă dela stat, conform normelor de salarizare stabilite de Consiliul Dirigent, Sibiu, iar cei confesionali dela bisericile respective plus câte un ajutor de stat. Plățile învățătorilor de stat se făceau foarte regulat, la fiecare întâi a lunii, dela perceptoratele cele mai apropiate, cu o cărticică de plată, în care se notau toate reținerile de impozite și toate schimbările obvenite în salarizare (avansări, gradații etc.)

Lipsa cea mare de învățători, a silit resortul Instrucțiunii să recurgă la mijlocul expeditiv, de a introduce și suplinitori în învățământ, recrutându-i din elemente cu mai puțină pregătire pedagogică și științifică, după absolvirea unor cursuri de vară instituite în anul 1. la Săliște și mai apoi în Deva.

Intre timp s'a preluat dela Unguri și Școala normală de învățători din Deva și a fost pusă sub direcțiunea dlui Constantin Sporea, care deatunci și până azi o conduce cu toată competența. Preparandia aceasta de stat, a fost înființată la anul 1868, de ministrul Eötvös de pe atunci, eră la început cu limba de predare română, numai mai târziu, pe la anul 1879, a fost maghiarizată. («Viața și org. bisericească și școlară din Transilvania și Ungaria» de O. Ghibu.)

Întreținerea școalelor primare de stat eră lăsată în grija statului. Sumele se dădeau dela administrația financiară prin perceptorate, din impozitul cultural de 5%, care se încasă după vechile legi ungurești. Bugetele tuturor școalelor se aprobau de revizoratul școlar și de sfatul școlar județean. Bugetele se alcătuiau după norme și criterii bine stabilite, combustibilul după cubajul sălilor de clasă ș. a. m. d. Directorii gestionari ai bugetelor, dădeau seamă și se descărcau de gestiunea bănească, pentru întreținerea școlii, la perceptoratele de circumscripție.

Întreținerea școalelor confesionale și o parte din salariul învățătorilor dela aceste școale cădeau în sarcina parochiilor respective, dar aceste, achitându-se cu tot mai mare greutate de aceste îndatoriri, au produs cele mai mari nemulțumiri în sânul corpului didactic confesional și acesta pornind la luptă îndârjită, după vreo trei ani de agitație și frământări crescânde, s'a ajuns la statificarea tuturor învățătorilor confesionali români, în cursul anilor 1922—23. Rămân numai localurile de școală în mâna confesiunilor spre a mai încasa acum și ele chirie pentru școala devenită de stat.

Acest proces între școala statificată și localul confesional, nu s'a terminat nici acum definitiv și provoacă încă multe incidente, deschizându-se dese conflicte între comuna bisericească și comuna politică, indatorită să susțină școala. Acolo, unde există 2 sau mai multe confesiuni, aceste conflicte nu mai există. Beleaua cea mare însă, a căzut pe școală, că plătindu-se chirie, în unele locuri chiar foarte exagerată, numai rămâne nici o lescăe pentru buna întreținere a localului.

Programa analitică este cea prelucrată de marele și istoricul congres al învățătorilor ardeleni, ținut la Sibiu în 1919, cu indatorirea învățătorilor de a-l eșalonă, amănunțit, pe săptămâni și luni, potrivit cu regiunea unde se află școala, cu anotimpul, cu centrele de interes, etc. Orarul s'a stabilit tot în acel congres, la 23 ore săptămânale, pentru clasele I. și II., iar pentru rest, 28 ore săptămânale, la școlile divizate. Învățătorii erau indatorați ca la începutul fiecărui an școlar, să înainteze programa analitică și orarul întocmit de ei, revizoratului școlar spre aprobare. Programa oficială era numai un cadru și o călăuză generală. Manualele de școală sunt cele aprobate de resortul Instrucțiunii din Consiliul Dirigent și mai apoi cele aprobate de Ministerul Instrucțiunii din București.

Raportul rev. A. Pinteș, făcut la conf. generală dela Hațeg, a 10 Sept., 1922, conchideă că numărul școalelor din județ, în acel an, era 376, cu 525 învă., dintre cari 325 titulari și 200 supl. Numărul abs. nemotivate: 365.639 jum. de zile. Nrul obligațiilor: 25.386, regulat au cercetat 20.195, rămâneau deci pe dinafară: peste 20%.

După marele eveniment al statificării, școalelor confesionale, numărul școalelor de stat se ridică astfel, dela 135 la 316 în anul 1923, iar învățământul câștigă foarte mult, prin emanciparea învățătorului de sub tutela preoților, care făceau pe directori școlilor, câștigă și școlile primind o mai bună îngrijire.

Conform dispozițiilor Resortului Instrucțiunii publice, învățătorimea județelor, la sfârșitul fiecărui an școlar, se întrunea în conferințe generale județene (cu participarea obligatorie și fiecare membru al corpului didactic beneficiind de diurne și spese de transport, conform deciziei ministeriale) unde 2 sau 3 zile în șir, se desbăteau cele mai actuale și mai ardente probleme ale învățământului primar, sub conducerea revizorului școlar. Aceste conferințe erau bine și metodic pregătite. Se desfășurau în chip impunător

și erau cât se poate de instructive și laborioase. Dovada cea mai vie ne-o prezintă publicația domnului Dr. I. Mateiu: „*Conferințele corpului didactic din Dacia superioară*”, în care se pot vedea problemele dezbătute și importanțele hotărâri aduse, dintre cari unele au rămas și la baza legii învățământului primar, dela 1924.

Dăm mai jos câteva puncte din programul celor dintâi conferințe generale ținute la Deva, în zilele de 5, 6 Maiu 1920, în urma ordinului Resortului cultelor și Instrucțiunii publice din Consiliul Dirigent Nr. 7029—920.

»Noua epocă a învățământului primar în Dacia superioară«, discurs de deschidere, rostit de revizorul școlar V. Pană.

Reforma școlii primare și mijloacele prin care ea poate deveni folositoare și mai iubită de poporul nostru. — Școala de repetiție și de adulți (organizarea ei practică). — Școala națională după conceptul Decretului Nr. 13.879—919. — Învățământul în serviciul nevoilor noastre dela orașe (colaborarea sistematică la selecționarea elementelor dela țară).

În anul al doilea, s'au ținut tot la Deva, apoi la Hunedoara și la Hațeg. În amintirea tuturor învățătorilor vor rămânea aceste frumoase manifestațiuni spriginite și conduse de oficialitate, în care elementele cele mai de valoare ale corpului didactic colaborau cu bărbații de conducere, pentru elucidarea celor mai grele probleme și ofereau corpului didactic, prilejuri foarte potrivite și îndemn de a se cultivă și a luă cunoștință despre suflul și mersul general al culturii și al învățământului.

Locul acestor conferințe generale l-au luat cercurile culturale, dupăcum vom vedea mai târziu. Aceste din urmă, încă sunt departe de ceace erau conferințele generale.

Se fac apoi pași repezi spre unificarea învățământului cu cel din țara mamă, introducându-se manuale, regulamente de administrare interioară. Sub guvernarea generalului Averescu, în anul 1922, se încadrează corpul didactic din Ardeal, alături de cel din vechiul regat, creindu-se mai multe grade între învățătorii, care aici, erau numai titulari sau suplinitori. Și anume cei dela oraș sunt încadrați în gradul I. și II. iar cei rurali definitivi, provizorii, gr. II. și gr. I. dacă aveau peste doisprezece ani de serviciu. Salariile unificate sunt astfel simțitor mărite de ministrul P. Negulescu.

Programa analitică este înlocuită cu cea din vechiul regat și administrația școlară se schimbă complect introducându-se registre noi etc.

Pregătirea acestei unificări o face revizorul Valer Pană, un om de o cultură și un mare idealist. Domnia-sa, însă pleacă un timp oarecare la Cluj în care răstimp, este înlocuit de domnul Aurel Pinteș și dânsul foarte priceput administrator și organizator.

Domnul Pană pleacă definitiv din fruntea revizoratului Deva, neputându-se conforma injoncțiilor politice, care de pe atunci începeau să se arate și să facă din revizorat un post politic. Este înlocuit cu dl V. Anastasiu, care stă în fruntea revizoratului, când singur, când cu dl I. Sântimbreanu (sub a doua guvernare averes-cană) până în anul 1929.

Unificarea complexă a învățământului, în județul Hunedoara, se face sub conducerea d-lui inspector școlar, P. R. Petrescu, un om de școală și cultură, având și o practică îndelungată în controlul învățământului, în acest scop convoacă în consfătuire, pe învățătorii județului, pe câte 2 plase, arătându-le spiritul și felul în care d-sa înțelegea să unifice complex învățământul de aici cu cel din vechiu regat. Și unificarea s'a făcut cu cea mai mare ușurință atât pentru dragostea cu care a fost îmbrățișată chestiunea de către intregul corp didactic, cât și pentru priceperea și zelul arătat de către inspectorul susamintit, deși erau multe și mari deosebiri, mai ales, în cece privește programa analitică (mult mai încărcată decât cea din Ardeal), în cece privește reducerea claselor dela 6 câte erau aici, la 4 clase și la 5 divizii, cum eră în vechiul regat, în cece privește administrația interioară și susținerea școalelor etc.

Tot ca o urmare a unificării, în ajutorul revizoratului școlar se mai pun subrevizoratele de plasă (cu revizorii clasa II. sau de control) revizoratului i-se luaseră mai mult de jumătate din atribuțiunile pe care le avea înainte, în schimb, i-se pune în sarcină salarizarea corpului didactic dela școalele primare și grădiniile de copii, salarizare, care deaci înainte se va face cu state de plată și chitanțe.

Printre cei dintâi subrevizori de plasă, în afară de Rusu dela Brad, au mai fost numiți în cursul timpului: Constantin Baicu, Porfirie Nicoară, N. Furdui, și Ioan Zepa.

Prin această înmulțire a numărului organelor de control se intensifică inspecțiile și se îndesesc, unii învățători fiind inspectați și de câte 3, 4 ori într'un an, pe când mai înainte nu se obișnuia să se facă atâtea inspecții mai ales învățătorilor buni. Numărul organelor de control își ajunge maximul pe la anii 1926—7 când afară de organele de control susamintite, numărul lor mai crescuse cu: un inspector de comitete școlare și activitate extrașcolară, un subrevizor de lucru manual și un alt subrevizor de gimnastică și dexterități.

„ȘCOALA PRIMARĂ ÎN LUMINA VREMURILOR ACTUALE“

(fragment dintr'un articol al d=lui insp. P. R. Petrescu).

Cei ce urmăresc îndeaproape publicațiunile pedagogice mai de seamă, cum sunt: *Școala și Viața*, *Revista generală a învățământului*, *Vatra școlară*, *Buletinul ministerului ș. a.*; s'au convins, desigur că dl inspector, Petrescu, este unul dintre cei mai vajnici apărători, ai învățământului supraprimar. Aceasta, întrucât privește scrisul, împrăștiat în atâtea publicații periodice. Dar domniasa, a făcut acelaș lucru, dacă nu și mai mult, cu vorba, fiind un foarte bun și măestru vorbitor, n'a lăsat nici o ocaziune prielnică, fie în conferințe oficiale cu învățătorii, fie în congrese județene sau pe țară, să nu aducă noi și noi contribuții atât pentru întărirea inv. supraprimar și consolidarea lui, în ce privește organizarea, cât mai ales să însuflețească pe dascăli pentru acest ideal pedagogic de ridicare a școlii, prin sporirea anilor școlarității. Dar cu atât mai vajnic a fost când a trebuit să apere acest inv. împotriva atâtor dușmani și atâtor incoștienți cari au cerut desființarea lui complectă.

Domniasa a scos și o broșură în acest scop intitulându=0 „*Ciclul al doilea*”, în care s'au arătat unele neajunsuri, iar învățătorilor li=s'au dat tot felul de îndrumări pentru ameliorarea și consolidarea acestui învățământ.

Am avut ocaziunea să vorbesc cu domniasa despre anii de școlarizare primară din alte țări mai culte, cum de pildă, este Germania, unde lumea ține morțiș ca acești ani să fie cât mai numeroși, adecă cât mai mult și mai intens contact cu școala — și am văzut bucuria și fericirea, pe fața domniei sale, radiind, din tot adâncul, atunci când împreună statoream că, acești ani de școlarizare trebuie să se înmulțească și la noi.

M'am convins atunci că d=sa este cel mai statornic apărător al inv. suprimar și că gelos pe destinele acestui inv. stă straje neclintită, nelăsând pe nimeni să se atingă cu vorbe de ocară sau scepticism, de el.

Numele d=sale se leagă indisolubil de această mare problemă a școlii primare. Este, atunci, dela sine înțeles,

durerea și regretul, pe care d=sa îl simte, atunci când vede că această problemă vitală a școlii primare române, este lovită prin anumite dispozițiuni sau prin nepăsarea celor chemați. Implicat d=sa este și apărătorul dascălilor, cari și ei, tot acest ideal nutresc, dar glasul lor se înțelege, nu se poate auzi atât de sus.

Admirăm această perseverență pentru un ideal atât de frumos! Și nu putem să nu reproducem o parte dintr'un alt articol scris de d=sa, în Buletinul Oficial al ministerului, când vedem că și aci pulsează aceiaș dragoste și înțelegere față de problemele vitale și de actualitate ale școlii noastre. Și totodată îi mulțumim pentru asentimentul d=sale curtenitor, în ce privește permisiunea de reproducere, pe care o lăsăm să urmeze:

„Ca unul ce am avut parte să lucrez în chip real încă din 1924, la aplicarea legii și în ce privește această măsură inovatoare a ei, ciclul II, în fosta regiune școlară, a IV-a Sibiu, în care corpul didactic și tot personalul de control au știut să treacă peste toate greutatețile întâmpinate, îmi voiu permite să arăt în ce chip văd că s'ar putea iarăș lucra ca să nu mai stăm în paradoxala situație, creiată mai acum vre=0 3 ani, având deoparte, o lege bine întocmită iar de alta o școală care, prin felul ei de funcționare de azi nu e nici după tipul vechiu, cu 4 clase, nici după cel nou, de 7 clase primare.

1. Să i se dea școlii primare, în cel mai scurt timp, factura indicată de lege, caracterul ei integral, de 7 clase, care să cuprindă pe toți copiii ce nu pot merge în învățământul secundar teoretic sau practic. Frecventarea claselor V, VI și VII să fie o obligațiune nediscutabilă pentru acești copii.

2. Ministerul Instrucțiunii, să binevoiască a dispune, pe baza unui acord cu departamentele respective, ca toți factorii administrativi comunali și județeni, depe întinsul țării, să sprijinească legea, în aplicarea ei strictă, ca, astfel, dintr'o colaborare a acestora cu corpul didactic, să rezulte o cât mai bună frecvență a școlii, de către elevi, o cât mai intensivă propagandă culturală pt. săteni.

Propunând acest lucru, nu mă gândesc cătuș de puțin, ca primarii, notarii, pretorii, prefecții etc., să facă

uz, la orice pas, de amenzi, cât la acele încercări și măsuri persuasive de avizare și de convingere a părinților, rămânând amenzile numai pentru cei absolut îndărătnici, cărora să li se arate astfel, că **binele se face de multe-ori și cu sila**. Avem un popor încă docil, care, dacă va vedea că toți din toate părțile, îi vorbesc la fel, va ascultă și va execută.

3. O școală, ca să fie bună, are nevoie, e adevărat, de o bună programă analitică. În aceasta găsește învăță-vățătorul un neprețuit auxiliar. Nu-i mai puțin adevărat, însă, că nimeni nu trebuie să creadă, așa cum mai cred unii, că o programă analitică este totul, că numai din cauza ei nu ar fi dat ciclul al II-lea bune rezultate sau că nu a luat ființă pretutindeni acest ciclu. Invinuirea adusă bieteii programe, că ea n'a corespuns scopului urmărit de acest ciclu, că n'ar ține seamă de principiile unui regionalism educativ, de acela al corelației dintre obiecte și chiar de acela al centrelor de interes (mai ușor de rostit, dar mai greu de aplicat în adevăratul lui senz) este lipsită de temei. Acuzatorii ori n'au pătruns'o, sau n'au căutat s'o aplice măcar cât de cât.

Căci, de fapt, programa e literă. Sufletul trebuie să i-l dea învățătorul.

Programa de azi, pentru cl. V, VI și VII, îndeplinește, luată în genere, multe din condițiunile cerute de un învățământ serios. Are chiar o calitate mai mult decât cea dela cl. I-IV sau ca cele dela cursul secundar. Calitatea de a nu se socoti **intangibilă**, ci, dimpotrivă, de a fi elastică, tocmai din cauza scopului urmărit de ciclul II, din cauza terenului școlar (felul școlii) unde se aplică și a timpului variat, de care dispun școlile. Intocmită pe un cadru destul de larg, ea a fost creiată chiar prin lege, pentru patru tipuri: agricol, industrial, comercial — pentru băieți și profesional și de gospodărie — pentru fete. Nu poate fi acuzată, deci, că n'a ținut seama de anume considerațiuni, mai ales că în afară de precisile indicații ale legii, că „programa acestor trei clase din urmă va varia după natura localității, felul de ocupație a locuitorilor etc.”, și că „**poate suferi variațiuni și poate fi adaptată etc.**”, ea, programa, cuprinde instrucțiuni

foarte lămurite asupra tratării obiectelor de studiu, în vederea vieții celei mari.

O vină o poartă și unele organe de control, cari trebuiau să dea lămuriri în această privință. Vom vorbi mai la urmă și de rolul acestor organe.

Luându-se drept călăuză cadrul programei oficiale de azi, se pot alcătui programe pe grupuri de școli, pe regiuni, unde ocupațiile locuitorilor, cerințele vieții, sunt asemănătoare. Doi, trei învățători, din cei cu experiența vieții școlare, deci cu destulă pricepere, luați din puncte răslețe ale unei regiuni, vor fi puși, printr'o încurajatoare grijă a organelor de control, să facă proiecte de programă, cari, discutate apoi și vizate de organele respective, să fie supuse aprobării Ministerului, ca să li se dea caracterul oficial. **Iată, în felul acesta, o programă regională, veritabilă, isvorită chiar din locul unde se va aplica.**

Dar o asemenea programă cu caracter regionalist, întocmită în felul indicat de mine și de lege, privind un cerc mai larg de școli, o regiune mai mult sau mai puțin întinsă, își va avea și ea generalitățile ei. Va trebui deci, când este vorba de fiecare școală în parte, să fie adaptată după condițiile speciale ale localităților în care funcționează. În acest caz, învățătorii respectivi vor avea să facă lucrarea de adaptare, căci numai ei, cunoscând bine situația, vor putea lăsa la o parte ce nu trebuie sau vor adăuga tot ce este caracteristic, propriu, localităților lor, stabilind astfel și cantitatea de cunoștințe ce se potrivește timpului de care dispune școala. **Nu va fi, în acest caz, printr'o asemenea programă, o aplicare a principiului localismului?** Această programă va fi aprobată de autoritatea școlară județeană, pe răspunderea ei. Ea va fi scrisă de învățătorul cursului dela ciclul II, va fi semnată și de director, ca eșină din discuția învățătorilor școlii sau unui grup de școli asemenea și vizată de subrezvizorul școlar. Ministerul nu va avea decât să se bucure de asemenea lucrări, ieșite din laboratorul unei munci migăloase, dar de suflet și de răspundere față de aceia — elevi și popor — cărora li se aplică programa. Aceasta, programa ciclului II, va fi atunci rezultatul unei operațiuni de osmoză intelectuală, de schimb de la centru la periferie și dela periferie la centru. Unde s'a practicat acest lucru s'a ajuns la frumoase rezultate. Se pot citi cazuri destule.

4. Orarul este, precum se știe, încă un factor de seamă în școală. Și, el, ca și programa, este supus variațiunilor, când e vorba de clasele V, VI și VII, pentrucă aceste variațiuni sunt dictate de foarte multe împrejurări și condiții în cari au a funcționa școlile. Un orar va fi la o școală unde aceste cursuri țin, **ca și la ciclul I, un an școlar întreg și un altul acolo unde cursurile vor dura numai 5 luni, cu ore în fiecare zi.** De aici o schimbare de forme a programelor, după factura orarului. Un fel de orar va fi apoi pentru o școală cu 5 luni de curs continuu, dar cu 3, 4, 5, etc. învățători și un alt fel, la o școală, tot cu 5 luni de curs, dar numai cu 1 și 2 învățători. Cine să rezolve, deci, și chestiunea orarului, în legătură cu programa și, prin urmare, cu specificile situațiuni locale și regionale? Nu tot învățătorul sau învățătorii respectivi, dar sub controlul și răspunderea autorității școlare imediate? Acest lucru se poate face. El s'a practicat și se practică în unele părți de țară cu bun efect. Rămâne numai, să se activeze peste tot repede, în acest sens, pentrucă nu, din cauza orarului, să nu funcționeze ciclul II nici în anul școlar ce vine.

Țin să menționez cu acest prilej, pentru cunoașterea, sistemului de organizarea școlilor germane (particulare confesionale) din Ardeal, cu 1 și 2 învățători. La aceste școli, clasele funcționează prin alternare, pe ani. Astfel, într'un an vin numai clasele fără soț (I, III, V și VII), iar în cel următor numai cele cu soț (II, IV și VI). Sistemul dăinuește de foarte mult timp. Prin el se face o economisire de forțe, dar se creiază și două inconveniente: unul al situației celor destinați să rămână repetenți și altul că elevii cl. I, venind numai la 2 ani, vor trebui să intre în școală — unele serii — la etatea de 6 ani, adică împotriva legii. Repetenți nu rămân, după acest sistem, căci cei indicați, la aceasta, prin neprezentarea lor, sunt târâți, duși, cu voia, fără voia lor, până la terminarea școlii.

5. Personalul didactic, pentru acest ciclu al II-lea, trebuie să întrunească anumite condițiuni. Superioritatea aici, cred eu, nu va stă însă numai în titlu. Ea stă într'o experiență, într'o deplină cunoaștere a vieții mediului în care se află școala, în priceperea cu care și-au însușit această experiență învățătorul sau învățătorii ce vor preda la ciclul II. Cursurile de pregătire, organizate de Minister pentru timpul verii, vor trebui să țin-ească, prin programa ce se va adopta, ca să se dea învățători-

lor un ansamblu de cunoștințe teoretice și practice, în legătură cu programa analitică a fiecărui obiect de studiu. Nu numai răslețe conferințe, ce-l pot lumina — ce-i dreptul — pe învățător, într'o chestiune sau alta, dar nu-l vor putea înălța cu toată ființa lui dăscălească, la un nivel cât mai ridicat, ci să i se dea acestuia și partea teoretică, din programă, într'o ordine sistematică, așa precum, în ce privește satura practică, s'au făcut, în anii precedenți cursuri foarte bine sistematizate. Bărbații au învățat îndeletniciri manuale, și multe și cu temei, iar femeile, gospodărie țărănească, la mașina de gătit și industria casnică la răsboiu. Venind acasă, acești învățători să fie obligați a pune în practică, în școlile lor, tot ce au învățat, căci altfel cheltueli zadarnice, slabe progrese.

6. Rostul organelor de control, în ce privește cursul celor trei ani din urmă ai școlii, primare, este, în vremurile de azi, de o covârșitoare însemnătate. E timpul acum, de a se construi ceva, ce, la noi, nu a avut o tradiție. Tot controlul să se facă în vederea acestei construiri a unui învățământ complet de 7 ani. Să se îndrumeze, să se încurajeze învățătorii cari au isbutit să dea ființă unui asemenea învățământ. Un organ de control, sprijinit fiind de Onor. Minister, prin măsuri ce cele preconizate la punctul 2, să facă uz de toate puterile sale, ca să determine cu cât mai bun efect, factorii administrativi județeni pentru a se da școlilor concursul necesar. Să țină de aproape ea, pentru anul ce vine, să se întoamească din vreme programe analitice și orarii după normele date de lege și de cele spuse mai sus.

In acest chip văd eu posibilitatea de înfăptuire rapidă și sigură, pentru vremurile actuale a școlii noastre primare.

PETRE R. PETRESCU
insp. șc. Sibiu."

CUVINTE ÎNTELEPTE

Este foarte ușor iarăși, să fii și nemulțumit dar fără socoteală. Să fii nemulțumit și să te revolți cu prioeperie însă este un dar divin. Revolta cu inteligență, cu socoteală, este ca o apă mare plină de forță.

CRISNAHMURTI.

ROSTUL VIETȚII

(de: Ester Borro)

Deabia se sprigină copilașul pe gingașele lui picioare și iată că se folosește de noua autonomie câștigată pentru a se mișcă curios față de nesfârșitele lucruri ale Naturii lui Dumnezeu: în experiență și în asimilarea lor este expresiunea necuprinsă a vieții ce țâșnește din lăuntru, viața gândului care în desfășurarea lui o umple de bucurie.

Așa își construiește el mica lui lume, lume mică, dar mare pentru el, fiindcă încă nu poate cuprinde alta mai mare pentru el.

Și gândul crește și se mărește: aleargă copilul prin iarbă și prin flori ca să prindă fluturi: sare pe munți și pe văi: zidește castele de nisip pe plaja mării imense. Acum nu numai adună în poala lui nesfârșitele lucruri ale Naturii lui Dumnezeu, ci le cântă și le descrie suav.

În realitate nu lumea care fie mică sau mare ci gândul este acela ce crește și se mărește și îi face lui, dela început, un singur aspect al lucrurilor, și atinge una singură dintre coarde, care în vibrarea ei face să sune sufletul uman.

Copilul simțește deja un prim acord între sine însuși și între tot ce-l înconjoară, deja aude palpația vieții care pulsează în vinele lui, ca înăuntrul semințelor, a trunchiurilor, a ramurilor și a frunzelor copacului, și în toate vietățile, deja întuește înțelesul și puterea inevitabilei lupte interioare și se ridică într-o lume care întrece pe acela al lucrurilor materiale sfârșite.

Dar când a devenit adult tot mai mult se gândește asupra propriilor dureri și bucurii; când e om matur încât într-adevăr trăește viața cu ochii deschiși și vigilenți înaintea propriului său gând, atunci *vrând nevrând*, cu toată puterea neîmblânzită care pornește din neajunsul insuportabil înaintea unei probleme imanente rădăcinii însași a spiritului omenesc, caută certitudinea și adevărul lumii pe care și-a construit-o, se neliniștește și se întristează și desfășură o energie cu mult mai puternică și mai profundă, prin care să culeagă și să explice, dincolo de existență, adevărata ei esență.

Care=i această esență? Care=i adevăratul înțeles al vieții? . . .

În tinerețe, îutorcându=ne privirea spre cel mai apropiat și mai superficial aspect al lucrurilor, la noutatea și varietatea circumstanțelor exterioare, aproape copil neexperimentat, omul pare că=și reincepe mereu ziua lui, începând experiența unei lumi noi. În pieptul său adună ampla respirație a vieții, în inimă mii de aspirațiuni și dorințe, mii de vise inefabile. Și când dragostea, această forță puternică și grandioasă, care înalță, nobilează și te face sublim, răsare și se eliberează din profunzimile ființei, atunci el, schimbat cu totul, ridică înalt imn de bucurie, ce pare să umple universul.

Este viața o cupă plină cu nectar?

În adevăr, din însuși realitatea bucuriei derivă în chip necesar durerea.

Trec anii, și cu tinerețea smulg vise, speranțe trecătoare și adesea înșelătoare. Și în timp ce se îmbogățește experiența, și cursul existenței devine mai stabil și limitat, multe cuceriri ne scapă, multe lucruri se pierd, și ceea ce mai mult ne îndurerează și ne sbuciumă, persoanele cele mai iubite trec, se stîng, se stîng și nu se mai întorc niciodată.

E viața un pahar plin de amărăciune?

Se scurge vremea; mereu, în decursul alternărilor stabile a stagiunilor, sămânța se transformă în seceriș, pentru a se reîntoarce iarăși în brazdă: mereu și neschimbat, în decursul fluxului de circumstanțe și evenimente, se repetă bucuriile și durerile, amorurile și urile umane; mereu și neinduplecat, transportați de curentul timpului, toți viii sfârșesc în eterna mare a morții. La ce să iubești și să nădăjduiești? La ce să mai lupti?

» . . . Strălucește luna și stelele deasupra delicentului ca și deasupra celui mai bun dintre oameni.

» Vântul și ploaia torențială tunetul și grindina se precipită pe căminile amândurora, și=n trecerea lor furioasă răpun pe unul în locul celuilalt, la întâmplare.

Tot așa norocul merge dibuind printre mulțime, și cuprinde aci capul încârlionțat al copilului nevinovat, aci capul pleșuv al adultului plin de păcate («Gothes Gedichte: *Das Göttliche*»)

Este viața un astfel de joc fatal al norocului orb?

E poate nimicnicie? Să nu ne oprim la cel mai superficial și mai apropiat aspect al lucrurilor, unde nu mai strălucește adevărul intern. Să trăim la limpedea și plina lumină a zilei: să pătrundem până la obârșia oricărei existențe, să ne coborâm la adânc, la origina oricărui gând. Acolo este esența lumii pe care noi o populăm, acolo este adevăratul înțeles al vieții.

Omul, născut ca cel mai slab dintre animale, și expus celui mare pericol de a sucombă forțelor adverse ce-l înconjoară întotdeauna conservă și afirmă pretutindeni existența sa. Cu ajutorul gândirii cunoaște și dominează aceleși forțe mult mai ucigătoare, descopere secretele naturii, și ale energiilor sale cele mai ascunse, se ajută pentru a-si mări mereu puterea sa, să=și extindă stăpânirea, să înmulțească mijloacele de satisfacere a propriilor trebuințe, pentru a valorifica acestea, adică voința din el. Din veac în veac, servindu-se de orice precedent pentru a se urca la trepte cu mult mai înalte, el merge construind lumea civilizației, cu descoperirile și invențiile sale, în față mereu, cu probleme tot mai radicale, și de noi științe și noi arte.

Cântă poetul pe Beatrice a lui, femeia din ceruri pe care privind în soare o ridică din sferă în sferă până în Empireul plin de lumină. Leopardi face să rămână celebră propria și disperata sa durere, care prin virtutea artei crea toare e menită să însemneze durerea universală.

Asurzind în lumea sunetelor sale, Beethoven continuă să pătrundă, să conteple și să adore imensul ocean al armoniilor.

Leonard întâlnește pe Mona Lisa, sublima amantă a a surâsului enigmatic, și o pictează, destăinuind culorilor secretul mării lupte pe care el a cunoscut-o, lupta prometeică între cer și pământ.

În opera gândirii, ce din secol în secol crește, se extinde și progresează, ei, culmile artificiale, au drept umili colaboratori pe toți oameni, acei ce sunt ca și acei ce au fost și cei ce vor fi:

Se obosește gânditorul și se consumă, ca să descopere altora și lui însuși lumea lucrurilor materiale și finite și cea a ideilor nemateriale și infinite.

Țăranul aruncă în brazda roditoare, care va produce

»întâi firul de iarbă și apoi spicul, și mai apoi grâul copt în spic.« (Mareu IV. 28.)

Asudă faurul, ca să smulgă naturii brutte și informe unealta folositoare la lucru.

Mama dă la lumină creatura sa : o nouă existență și-a început calea; un gând individual, care înainte nu eră, a început să fie; o rază a splendorii divine a îmbrăcat formă omenească.

Să ne proșternem și să adorăm . . .

Mărirea umanității se ascunde încă și mai cu seamă în legăturile, în faptele, în evenimentele existenței omenești de toate zilele, a cărui veracitate profundă, interioară este în rădăcinile însași ale arborelui vieții; rădăcini cari misterioase, se afundă și se rămuresc în frumosul pământ ce le nutrește, și se întâlnesc și se încrucișează și se unesc ca să alcătuească o mare rețea ascunsă, un suflet singur.

Să nu călătorim numai pe jumătate treji, perzând ceea ce este mai prețios pentru noi; să nu renunțăm a trăi într'adevăr; să scrutăm, să pătrundem înăuntru, tot mai afund în această ființă a noastră, a cărei fund se pare, în unele momente, că nu=l putem atinge, și să cunoaștem inefabilul și eternul adevăr care este în noi, și care este *noi*, și vom rupe lanțurile cari ne țin în sclăvie.

În cele mai mari adâncimi ale ființei noastre, în cea înnăscută unitate care este la rădăcinile vieții, și face din toate sufletele un singur suflet, este lumină și căldură: este dragoste, putere stăpână și esențială care întotdeauna înflăcărează și îmbracă tot gândul și=l împinge să se realizeze pe sine însuși, prin propria virtute, învingând piedecile și barierele ce i=se opun, negându=se și întrecându=se, ca să se afirme ca libertate și nemărginire, ca *acțiune morală*.

Dincolo de orice superficialitate și schimbătoare aparență a lucrurilor, dealungul tuturor legăturilor, a faptelor și evenimentelor omenești, se desfășură și se ascunde o luptă grandioasă între bine și rău, între noi însași și între noi însași.

Sub picioare e pământul dur și greu, deasupra capului bolta cerească și noi înaintăm pe calea noastră: la orice pas o nesiguranță; în orice oră o cădere, pentru a ne ridică mult mai experimentați, o înfrângere pentru a ne sulevâ cea

mai superioară și mai decisivă biruință. »Nevinovăție completă și curățenie completă zărim la cele două limite extreme ale existenței noastre, și trăim între ele, loviți de furtuna greșelii. Așa navigatorul zărește la miazăzi și la miază=noapte un punct luminos înapoia norilor, în timp ce el e în voia furtunii de pe mare și de pe cer, este în pericol de a naufragia«. (Pestalozzi, *Meine nachforschungen*.)

Aceasta e adevărata semnificație a vieții, căreia se adaugă tot ceea ce e uman, divin și esențial în noi, și care, trăită în luptă și în umbra morții, este sămânța și chezașa nemuririi.

Aici jos, totul este vanitate, dacă nu e privit prin prisma luminii idealului moral; și viața însaș nimic mai mult decât o teribilă contradicere. Dar totul câștigă cea mai înaltă valoare și devine sfânt pentru noi dacă, în intimitatea bucuriei bunătații care se perfecționează, bucurie, care străbate orice durere omenească, devine mijloc ca să ne aproprie de adevărata noastră destinație, la bunătatea perfectă.

Lumina este în noi, și împrăștie umbrele: dar e cert că nu o putem menține strălucitoare dacă alte fețe nu ne=ar reflectă splendoarea. Și ochii noștri deaceia se întâlnesc, și sufletele noastre, întoarse una către alta, imediat se în=teleg: suntem frați.

Din profunzimile ființei noastre, din acea unitate înăscută care este la rădăcina vieții, și face din toate sufletele unul singur, răsare glasul Marelui Comandament, sublima lege a dragostei.

Da, să ne iubim unii pe alții; să ne ducem poverile noastre, și să ajutăm pe frați să și=o ducă: să dăm de mâncare celui flămând; să dăm de lucru celui ce are puterea să=și câștige pâinea; să spriginim cuvântul de căldură, de mângâere și de sfat celui care=l așteaptă și are nevoie de el; să promovăm lacrimile păcătosului pocăit; să curățim ceea ce e necurat; să spiritualizăm materia. Aceste și lucruri asemănătoare să facem, și, chiar supuși legilor spațiului și timpului, ne va fi dat să trăim în Dumnezeu viața nemuritoare universală.

(L'Educazione Nazionale — Roma)

traducere.

DIN REALIZĂRILE FASCIZMULUI ITALIAN PE TEREN EDUCATIV

Cele mai multe din țările Europei, au trecut prin reale transformări, în urma măcelului dintre 1914—18. Acest carnagiu uman a fost totodată și un prilej de trezire la realitate, pentru toată lumea. În tendințele și mentalitatea post=belică, găsim o notă comună, aproape la toate popoarele. Aceia de a=și valorifică produsele autohtone, în domeniu intelectual, social, economic, etc. Iar pentru realizarea acestui scop, mijlocul cel mai sigur este educația. A da tinerelor generații educație națională — în măsură rațională bine'nțeleș — educație inspirată de cerințele, de nevoile sale proprii.

Rusia, Turcia, Germania, Italia, au pornit spre terenul realizărilor, ținând fiecare seama (sau fiind de bunăcredință că o face) de aceste realizări, care cereau drept la viață. E interesant de cunoscut procesul de creație al acestor popoare, pentruca raportându=1 apoi la șubredele noastre realizări, să'nțelegem odată că nu=i suficient ceiace facem, că, nu numai că nu=i destul, dar că n'am făcut de 12 ani aproape nimic, din ceiace ne=ar putea atrage gândul de recunoștință al urmașilor noștri. La baza reformelor de orice natură, din fiecare țară, stau tendințe de frumoase realizări morale. Judecând obiectiv, suntem forțați a recunoaște că, șubrezenia noastră e tocmai de natură morală. Ne mulțumim a=i face teoria, fără a ne simți obligați să=i alăturăm puterea ce i=o dă viața.

Cu ajutorul indiciilor pe care ni le oferă publicistul francez Emile Schreiber, într'un studiu=anchetă, asupra realizărilor regimului fascist, după 10 ani de ființare, vom încerca să facem un rezumat al realizărilor pe care acest regim le=a efectuat, pe teren educativ.

Dintre marile merite pe care poporul italian le poate atribui lui Mussolini, cel mai de seamă e acela, de=a fi înțeleș că un regim de autoritate, care n'are la bază nici dictatura proletariatului și nici libera voință exprimată, a poporului, nu se poate menține în timpurile actuale, decât dacă va realiza el însuși operele sociale, cele mai înaintate. Problema fiind aceeași în toate țările, esențialul este, de=a preveni orice nemulțumiri, creind pentru popor instituții capabile de=a ai asigura bunul mers și confortul său. Ori fascismul e preocupat de=a organiza, pe o vastă scară, opere

sociale, pentru toate vârstele (copilărie și adolescență, muncitorime).

Fascismul, fenomen posterior bolșevizmului, s'a inspirat de sistemul operelor sociale, organizate de către Soviete, adoptându-le nevoilor și posibilităților sale. Italia vrea însă realizarea aspirațiilor tuturor claselor sale sociale, nu numai a uneia singure. De aceea operele realizate de fascism, par a fi în plină ascensiune. Ele au avantajul de-a fi clădite pe un plan național și de-a fi realizat — mulțumită acestei unități, — un ansamblu omogen. Pentru educație, fascismul a făcut următoarele. A înființat numeroase maternități, aziluri pentru sugaci, grădini de copii, în toate centrele Italiei. Ele sunt întemeiate peste tot, în spiritul cel mai modern. E uimitor rezultatul și cu atât mai merituos, cu cât mijloacele de realizare sunt foarte simple, economia forțată impunându-le aceasta. Personalul nu e retribuit cu nimic și fiecare își face datoria, în mod benevol. Femeile din burghezime ori din popor, își sacrifică timpul liber ori vacanțele, făcând stagiul în aceste instituții, unde sunt plasate prin rotație. Pentru copiii familiilor mai numeroase, mai sărace și mai demne, sunt aranjate colonii de vară, pe plajele dela Ostia, Quizio, etc. unde băeți și fete, petrec o lună de recreație. Organizația acestor colonii, e asemănătoare mult acelor »lagăre muncitorești« din Jalta (Crimea), deoarece e adevărat că — voluntar ori nu — dar aceste două regime dictatoriale, se aseamănă în multe, prin realizările lor.

În aceste colonii, copiii petrec clipe de adevărată bucurie, în sunetele armonioasei »Giovinezza« și a imnurilor dedicate Ducelui. Elanul acestui tineret e identic cu acel al tineretului rus, pentru regimul său. (E natural doar, căci în orice țară e mai ușor să entuziasmezi pe tineret, decât pe adulți).

Principiul regimului fascist este de-a ocroti și educă pe toți copiii dela vârsta de 5 ani. Dela 5 la 13 ani, băeții fac parte din organizațiile de »balillas« iar fetele din acele de »piccole italiane«. Acolo, în uniforme, băeții în cămași negre, iar fetele în bluze albe, își consacră orele libere, Duminicile și vacanțele, educației în comun. Aceste instituții sunt analoage cercetășiei, dar aceasta din urmă, e interzisă în Italia. Explicația acestui fapt este că, cercetășia e o instituție cu tendințe internaționale, iar regimul fascist vrea să dea tineretului său o educație în sens unic, național. Educația cercetașilor e exclusiv sportivă și naturalistă, iar fascismul vrea să dea tineretului său, educație militară. Aceste lucruri le dă d. Mino D'Arma, președintele partidului fascist din Roma și care

are sub ordinele sale 826.000 copii organizați, din provincia Milan (dintre cei 4.000.000, câți numără Italia).

Copiii care fac parte din »balillas« sunt sub directa conducere a vechi ofițeri, cari fac parte din aceste instituții. La vârsta de 8 ani, »balilla« primește o pușcă veritabilă, pe care învață a o mânui. Cei mai mari au la dispoziție miltraliere, bărci, mici vase de războiu, (acei care locuiesc în orașe maritime). Iată ce spun mai mulți conducători de »balillas« : »Să nu se creadă că educația militaristă e una și aceeași cu educația războinică. Poporul nostru, quasibalcanic, (expresia lor) este unul din popoarele cele mai individualiste și mai desorganizate, din câte există. Obișnuind din copilărie cu disciplina militară, noi voim a-i desvoltă gustul efortului colectiv«.

Din fericire »piccole italiane« nu primesc arme. Ele învață infirmieritul, croitoria, bucătăria, principii de igienă și puericultură. Bine'nteles, atât băeții cât și fetele, fac gimnastică și toate sporturile, în plin aer. La 14 ani »balilla« devine »avantgardisti« iar »piccole italiane« devin »giovani italiane«. Aici, educația militară de=oparte, aceia menajeră, de alta, e organizată pe un ritm mai accelerat. În fine, la 18 ani »avantgardisti« care doresc, pot trece în miliția fascistă, unde găsesc posturi retribuite, care le asigură minimul de existență.

Cam aceste sunt, în linii generale, operele pe care le face pentru educație, fascismul, în mod metodic, în toată țara. Adeca acestea sunt acele care, până în prezent, au cea mai mare extensiune. Efectul asupra tineretului, e indiscutabil. Educați pentru și prin regim, generațiile tinere îi aparțin cu trup și suflet, la fel cum în Rusia, tineretul aparține regimului său.

Sunt interesante de cunoscut instituțiile de odihnă, așa zisele »dopo lavoro« (după lucru) organizate pentru educația clasei muncitorești. Acestea au ființă abea din 1926.

Pentru noi, caracterizarea pe care conducătorii de »balillas« o fac, poporului italian, e semnificativă. Și obiectivi fiind, ne=am putea=o însuși. Sistemul nostru de educație, bazat mai mult pe împrumuturi, decât pe realități autohtone, ar accepta bucuros reforme, în concordanță cu necesitățile sale. Șubrezonia temeliei, pe care e clădit sistemul de educație, la noi, o dovedesc ferventele organizări și reorganizări, care se succed. Oricâte ar fi ele aceste reorganizări, atâta vreme cât ele sunt elemente mai mult de împrumut, având la bază »principiile călăuzitoare« din cutare țară civilizată, ne vom sbate tot în acelaș haos, care domină întreaga noastră organizație.

Dacă Rusia, Turcia, Germania, Italia, și 'n fine toate țările care au trecut sau trec încă prin procese de refacere, au în vedere întâiu esențialul respectării elementului autohton și a necesităților sale naționale, este că au înțeles că, viabilitatea unui popor stă — în primul plan — în respectarea, stimularea și valorificarea propriilor sale forțe.

De sigur, ne putem mândri și noi românii, cu minți luminate, care au înțeles pe deplin necesitatea respectării acestor realități, dar dela nobilele lor intenții și până la . . . . . concursul împrejurărilor, ce drum greu și de neprevăzut!

Fără îndoială, nu vom cere o organizație militaristă, a tinerețului. Căci oare simțul disciplinei nu se poate obține fără arme, mitraliere, etc.? Dacă toate țările ar urmă exemplul Italiei, am vedea o întreagă generație pregătită pentru luptă. Ce carnagiu, în perspectivă!

Am făcut relatarea de mai sus, ca o ilustrare în plus ca un nou prilej de comparație cu activitatea ce se desfășoară în domeniile vieții noastre naționale și în special pe teren educativ, față de lupta plină de viață, din alte țări. Și e cu atât mai trist, cu cât, posibilitățile noastre de creație ar fi poate mult mai fericite. Ceiace ni s'ar cere — în primul loc — cred, ar fi traducerea în realitate a unei conștiințe morale, pe care nu prea dăm dovadă că o avem. Aceasta ne-ar deschide apoi căi de acționare și ne-ar ușura cimentarea lor.

V. MĂRGINEANU

inv.

GRADELE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Prin noua modificare a art. 115 și 142 din legea inv. primar, se înlocuiesc gradele I. și II. cu merite culturale, cari se obțin cu totul după alte criterii. Sistemul de avansare s'a schimbat complect, punându-se pe alte baze și înlocuindu-se examenese. Faptul a dat naștere la numeroase critici susținute în prima linie de însăși președintele nostru d. D. V. Ţoni, d=sa mai având și alte motive de alt ordin. Evident, felul cum se aplică noua reformă este departe de a-se înfăptui ceea ce s'a intenționat. Criticile sunt binevenite și noi „grosul” dăscălimii

le acceptăm aproape fără rezerve, când sunt lipsite de patimă; căci nu se poate imagina un învățător care să nu-și vrea binele. Se naște însă întrebarea: binele nostru era mai asigurat atunci, prin legea veche, sau acum în urma modificării?

În principiu nu este prea mare deosebire. Ambele sufăr de mari lacune. Legea Angelescu se referea mai mult la învățător, la personalitatea lui.

Școala normală cu șase clase era socotită — cu drept cuvânt — insuficient pregătitoare pentru greaua misiune de apostol al culturii. În alte țări, ca de ex. în răposata Austro-Ungarie se socotea suficientă pregătirea învățătorilor în 4 clase de gimnaziu și 4 de preparandie, deaceia nu cerea înv. după terminarea școlii nici un fel de examen! Legile românești au impus însă examenul de definitivat, creînd încă două grade mai superioare, dintre care unul se obține făcîndu-și tot prin examen. Era deci un stimulent puternic pentru autocultivare și perfecționare profesională. Pentru munca depusă întru desăvârșirea personalității proprii se recompensau cu grade, definitiv, gr. II. și gr. I. și anume avantajii. Încît, gradele se obțineau pe bază de cultură generală și profesională. Ca anexă, erau luate în considerare și procesele verbale despre activitatea școlară și extrașcolară. Ce-a urmărit legea (modificarea) Dlui prof. Iorga? În esență a încercat două lucruri! Înlăturarea influenței politice, cea ce n'a isbutit și stimularea unei activități extrașcolare mai intense.

Ba mai mult, se pretinde creație personală, în domeniul social-cultural și chiar în domeniul profesional. Din punct de vedere idealist, nimic de zis. Cu alie cuvinte, în loc să se socotească o minune înființarea sporadică a caselor de sfat și cetire, cămin cultural, cor, cooperativă etc., de aci înainte să fie obligatorii, înființarea lor să servească drept criteriu de selecționare a învățătorilor. Dar ce folos, că aceste fapte atât de idealiste, după sensul legii, urmează să fie apreciate de primari, notari, șef de post etc., pentru a putea fi înv. propus să-i se acorde „meritul cultural”. Aici e greșeală mare.

În sfârșit, legea din 1924 cerea progres intelectual, profesional în domeniul spiritual, modificarea nouă cere progres în mediul social, viața practică. Eu cred că o lege este bună numai când satisface ambele laturi.

Pe cât este de trebuitor ca înv. să fie în curent cu

noutățile pedagogico=sociale; mai imperios se cere ca satele noastre să nu mai rămână la discreția singurilor educatori activi, ascultați azi, agenții electorali, cari au reușit să nimizească complect ideia de autoritate și superioritate socială. Astfel ambele prevederi legale sunt incomplete. Chestiunea trebuia privită pe ambele laturi. De aci să se plece la o re-modificare.

Ceia ce interesează mai mult acum este situația celor 2000 de învă. cari așteaptă și de 4—5 ani să fie avansați. S'au pregătit în atâtea rânduri pentru examen și examene nu s'au ținut. S'au tot amânat examenese pentru că se urmărea modificarea legii, singura lege care rămăsese timp de 8 ani nepetecută. Acum se vorbește de o nouă modificare. Și se va modifica până nu se va alege nimic de ea, așa cum s'a întâmplat cu toate celelalte legi. Faptul că s'a rămas până acum neatinsă, legea învăț. primar, care deși are unele scăderi, de s'ar fi aplicat integral ar fi dat rezultate admirabile, dovedește cât de puțin se interesează guvernanții de chestii culturale. (Cred că ar domni mai liniștit dacă n'ar fi școli...)

Se poate că și noua schimbare de regim să ne fie fatală. Vor urmă noi modificări, timpul va trece și avansările învă. vor fi suspendate...

Cei două mii de învățători nedreptățiți cer să fie avansați la 1 Sept. a. c. în baza inspecțiilor speciale și a dosarelor înaintate Ministerului conform legii în vigoare. Dacă se revine la fostele grade, să li se recunoască meritul cultural obținut acum drept grad câștigat, iar cei cari nu vor corespunde să aibă dreptul a se prezenta la examen. Modificarea să se facă ținând seamă de ambele realități amintite aci, căci sunt indivizibile. Nu se poate concepe învățător eminent, fără o activitate cultural social și fără o cultură profesională temeinică, superioară.

M. BOGZA.

CUVINTE ÎNTELEPTE

Ce valoare are priceperea ta, ce valoare au înaltele și nobilele tale cugete, viața ta curată, dacă nu ajuși pe cei cari sunt în continuă suferință, în întunec și în nedumerire? Care este valoarea fidevărului ce ai văzut, dacă nu ești în stare să împărtășești din acest adevăr, celor însetați și flămânzi după veșnicie?

Fiindcă ai priceput, fii curajos cu, această pricepere și din viața ta celor ce sunt în întunec.

Chrisnahmurti,

TOAMNA

LECȚIUNE PRACTICĂ. CÂNTARE

Clasa a II-a fete.

Ascultare. Ce cântec am învățat în ora trecută? Să cântăm: „Cântec de toamnă”!

Pregătire. Ce poezie am învățat ieri? S'o spună N.! S'o mai spună M.!

Ținta. Acum vom învăța să cântăm poezia „Toamna”.

Predare. (Se împarte cântecul în cinci părți.) Am să cânt eu acest cântec. (Invățătorul cântă cântecul întreg). Am să cânt numai o parte. (A ruginit frunza din vii). Care poate cânta cu mine? Să cântați acum singure! (Se corectează greșelile). Care mai poate cânta partea aceasta cu mine? Cântați singure! (Se corectează greșelile). Să cânte acum grupa aceasta! Toată clasa să cânte! Să mai cântați încă odată. Ascultați, am să vă cânt mai departe! (Și rândunicile au plecat). Se învață la fel, ca partea primă. Cine poate cânta acum dela început? Să cântați cu toatele! Cântați singure! Se procedează la fel și cu celelalte părți ale cântecului. Să mai cântăm odată întreg cântecul!

Se procedează la fel și cu strofa a doua. Acum să, cântăm strofa I-a și cu a II-a! Se învață strofa a III-a. Se cântă toate trei strofele.

Comparare. Ce cântec am învățat în ora aceasta? Ce se spune în cântecul acesta? (Că au ruginit frunzele, pasărilor călătoare au plecat, pustii sunt câmpiile și nici la horă nu se mai adună oamenii. Se mai spune, că atunci când iarăși vor fi frunze verzi și flori și se vor reîntoarce pasărilor călătoare, oamenii iarăși se vor aduna la horă și ne vom înveseli).

Ce cântec am cântat noi la început? Să-l mai cântăm odată! Ce se spune în cântecul acesta? (Că toamna ne dăruiește multe și mulțumește atât pe bogăți cât și pe săraci; iar noi trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru darurile sale bogate).

Când se cântă mai ales cântecul: „Cântec de toamnă”? (Toamna). Dar cântarea „Toamna” pe care o

am învățat azi? (Tot Toamna). Prin ce se aseamănă așa dar aceste două cântece? (Amândouă se cântă mai ales Toamna). Cum se cântă cântecul „Cântec de toamnă”? (Vesel). Pentru-ce? (Fiind-că ne aduce aminte bunătățile ce ne dăruiește toamna). Dar cântecul: „Toamnă” ce l-am învățat acum cum se cântă? (Frist, jalnic, duios). Pentru-ce? Fiind-că ne aduce aminte frunzele ruginite, câmpia pustie fără flori și ne aduce aminte pasărilor, cari au plecat în țările mai călduroase). Prin ce se deosebesc așa dară aceste două cântece? (Se deosebesc prin aceea, că cântecul „Toamna” se cântă trist și jalnic iar „Cântec de toamnă” st cântă vesel).

Aplicarea. Să mai cântăm odată cântecul „Toamna”! Cântați-l singure! Cine poate să-l cânte singură? Asta! Să-l cânte cineva afară din bancă, în fața clasei! Să-l mai cântați și acasă părinților voștri.

TEREZIA ITTU.

IMPRESII DINTR'O EXCURSIE

Eră o seară plină de vrajă neînțeleasă, de farmecul tainic al firii, când cerul începea să se împânzească cu dungi de lumină, când după dealuri raze de argint cădeau impresurând pădurile bătrâne, făcând un joc frumos de umbră și lumină.

Călătoream împreună cu alți doi colegi pe valea râului Beriu în sus, pentru a vizita mai întâi satul Grădiștea de munte și apoi cetatea cu acelaș nume »Grădiștea«.

Cetatea clădită în creerul munților, izolată cu totul de lume, pierdută cu totul în pădurile umbroase de fag. Așezată pe una din culmile munților Cugir o ramificație a munților Sebeș.

Munți masivi, ce se prelungesc spre miază-zi până la munții Parângul, hotarul Gorjului, iar spre miază-noapte cu cursul râului Mures, aducător de atâtea amintiri.

Școala are împrejurimi frumoase.

Biserica, mică și veche, așezată la poalele unui deal.

Mai în sus pe vale, am dat de brigadă.

O casă așezată într'un parc vechiu, ce azi se distruge văzând cu ochii. Aci ni s'a povestit cum prin fața casei, printr'un parc, ar fi curs nu demult apa canalizată dintr'un afluent al râului

Grădiștea. Această apă era adusă într'un eleșteu, unde era crescătorie de păstrăvi, cărora, după ce se dezvoltau bine, li se da drumul în râul cel mare, pentru popularea râului.

Dar unde sunt toate acestea? Parcul cel frumos, aranjat cu o amabilitate destoinică, din care azi singuri brazii, în parte uscați, mai fac dovadă că aci a fost odată ceva. Din eleșteu ar fi ceva. Se poate vedea locul de creștere al peștilor, canalul, stăvilarele, etc. dar lipsește interesul de altă dată, lipsește munca destoinică a unor oameni cu voință.

După câteva ore de odihnă confortabilă, iată-ne plecați în zorii zilei de a doua pe greu drum, drumul cetății.

Parcurgeam pe o potecă îngustă cursul râului Grădiștea spre isvor.

Soarele își desvăluia razele sale cele luminoase, cari, aruncau printre creștele munților și rărișul fagiilor căldura cea dogoritoare de lunie.

Huietul apei, vâjăitul vântului și gândul nostru par'că ne îmbărbătau.

Din ce în ce, satul rămânea departe în urma noastră, iar înainte ni se deschidea încetinel valea, având deoparte și de alta munții, ce se arătau ca niște ziduri mai întâi sub formă de dealuri, iar apoi impiestrițați tot mai mult cu piatră. Am avut de mers mult pe această vale în sus, până am ajuns într'o luncă, zisă »Lunca Grădiștei«. O pajiște de admirat, brăzdată de cursul râului sgomotos, ce-și frământă apele sale de pietrele greoaie doborâte altă dată de diferite torente depe munți. Aci am avut de admirat pepiniera de brădui a statului, asupra căreia ni-a fost atrasă atenția de cântecul de dor al unei tinere. După câteva minute, iată-ne ajunși la confluența a două părâiașe, cari închideau în fața noastră tocmai muntele pe care trebuia să mergem. Am trecut puntea mai mult improvizată peste apa de cristal al părâiașului și am început a sui urcușul greoi al muntelui spre cetate pe poteca făcută de alți vizitatori ai acestor locuri cunoscute altădată mai bine de strămoși noștri Dacii, cari aveau construită prin pietrele munților o șosea cu mai multe serpentine.

Conduși mai departe pe poteca ascunsă a munților, printre desimea fagiilor seculari ce-și adumbresc steiurile printre cari își au înfipte rădăcinile, am ajuns la ora 11 a. m. la primul zid al cetății. Pe tot parcursul acesta, frumusețile de mai înainte s'au ascuns din fața noastră, luându-le loc privesți triste. Cimitire

întregi de arbori, căzuți fie din cauza vânturilor, fie din cauza bătrâneții, neexploatați, putreziți sub povara vremurilor, presărau pământul depunând chiar în față noastră o rezistență de netrecut.

Iată-ne ajunși la primul zid al cetății, aproape de nerecunoscut, dacă n'am fi fost întâmpinați de niște pietre masive ce făceau dovadă că odată au format un zid de nepătruns. Zidul întâiu făcea înconjur de apărare cetății contra dușmanului, care ar fi cutezat să pătrundă până în aceste locuri ascunse.

Cetatea azi este acoperită cu păduri, a căror frunză a acoperit zidurile cetății cu deosebire în câteva locuri unde s'au făcut săpături de institutul arheologic Cluj, pentru a se vedea căci, cu adevărat aci, dăinuește o cetate a Dacilor, strămoșii noștri, singuri cari aveau obiceiul a se apăra prin astfel de întărituri.

Zidul al doilea și al treilea, ni se iveau în față ca niște trepte spre cari aveam continu de urcat. În interiorul cetății am putut vedea un lac, azi pierdut sub pătura de frunză căzută de atâtea secole. Se zice că acest lac ar fi servit ca rezervor de apă al cetății, iar azi servind pentru adăpatul cerbilor, căprioarelor, țapilor etc. și pentru nămolitul porcilor sălbatici.

S'a mai putut găsi în mijlocul cetății un cerc de pietre mari căptușite cu altele mai mici așezate sub forma următoare: 6 pietre înguste una lângă alta așezate vertical iar a șaptea mai lată la fel așezată. Acest loc se zice că ar fi servit de calendar. Pietrele mici arată zilele de lucru iar a șaptea ziua Sfântă (Duminică). Tot cercul e împărțit în patru părți, reprezentând anotimpurile. Într'un loc aparte am mai putut vedea grâu carbonizat dovedind că acolo ar fi fost hambarele.

Lăsând pădurea în urma noastră, mergând printre diferite buruieni de munte, dintre care *steregoaia* își ridică capul, parcursăram spre vârful unei poenițe, când deodată, la dreapta cale de o oră și ceva, abia se zărește vârful *Godianul*, înălțându-se semeț până în norii încărcăți de aburul ce continu se ridică, din văile adânci ale munților. Fără drum, fără potecă, printre pădure și poiană înaintam sburdându-ne ca niște copilași, când deodată un fior ne-a cuprins inimile.

Un curent rece de aer ne săgetă corpul. Eram mai sus de 1550 m. Măinile aproape ne înghețaseră, la față ne schimbaserăm, iar pentru a le readuce la normal făceam diferite exerciții spre a pune sângele în mișcare. Mergând tot înainte în direcția Godianu, deodată ne pierdurăm într'o pădure cu arbori seculari, dar nu mai

erau fagi, ci brazi. Aerul se schimbase, altă temperatură, altă aromă. Depe frunzele brazilor se scurgeau stropi de ploaie ce căzuseră cu câteva minute înainte. Vântul fluera ca iarna printre crengile brazilor, iar noi cu hainele bine strânse pe corp traversam depe piatră pe piatră, cursul încetinel al unui pâraiaș, ce-și lua începutul dintre niște stânci, de sub rădăcinile resfiroase ale unui grup de brăzișori.

Pe Godianul.

După câteva minute iată-ne deasupra pe coama, pe unde un drum mai mult sau mai puțin practicabil există. Ne orientarăm în ce parte vine Godianul și ne reluarăm direcția. Când ciasul arăta

4:40 noi ne aflam sub poalele vârfului înnotând printre pietrele ce erau presărate pe poiană întocmai ca stelele pe cer.

Una mai mare mai vizibilă alta mai mică, cari privite dela o depărtare oarecare ți se pare a fi o turmă de oi ce paște iarba fragedă a primăverii.

După cinci minute ne aflam în punctul cel mai înalt, unde se află o piatră asemănătoare, cu pietrele Km. și pe care stă săpat »M. T.«.

De aci de sus, depe vârful Godianul, privind înapoi, ni se desfășura la picioarele noastre, întinse ca o panoramă priveliștea satelor : Beriu, Căstău, Orăștia iar mai spre răsărit Romos, Vaidei, apoi Cugir, Vinerea și Șibot, iar mult spre N. E. puteam distinge în bătaia soarelui zidurile orașului Alba-Iulia fosta capitală a Ardealului.

Jos departe spre N. se întinde o panglică șerpuind, Mureșul, ce curge atât de liniștit în timp de secetă.

Privind înspre M. Z. depe această înălțime de 1659 m. nu vedeam altceva numai munți cu culmile lor, ce fiecare la rândul său caută a-și ridica capul deasupra celorlalte. Astfel se poate vedea : Vf. Negru, acoperit în parte cu păduri de brad, cari îi dau adevărata înfățișare de negru. Acest vârf este despărțit de Vf. Godianul prin valea Godianului, vale adâncă și fioroasă prin stâncile ascuțite ce se înalță în sus ca niște sulii. Mai departe se

poate vedea Vf. Bătrâna, Jigorul, Muncelul, etc. pierdute în zarea nesfârșită.

Soarele începuse să coboare deabinele. Ne așezarăm pe stâncile acestui vârful. Godianul să mai mâncăm ceva, din ce ne mai rămăsese. Aci la poală se află schela făcută de serviciul Geografic al armatei, din lemne de aceeași esență, din care în cea mai mare parte a acestui vârful este acoperit și D=niile lor au găsit de cuviință să le aducă dela sute de Km. Iar azi zace în mii de bucăți svârlită de vânturi, peste pietri jos putrejind sub povara vremii.

Coborâm apoi muntele.

CONST. I. BARBONIE.

CONGRESUL ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUDEȚUL HUNEDOARA

(Reproducem după „Dimineața” darea de seamă
asupra congresului nostru dela 11 IX. 1932).

EXPOZEUL FĂCUT DE D. V. ȚONI

Petroșani. — Eri au avut loc, în sala de spectacole a »Cazinoului Muncitoresc« din localitate, desbaterile congresului anual al asociației învățătorilor din jud. Hunedoara, la care — cu toată criza financiară în care se afla acest corp select — a participat un frumos număr de învățători și învățătoare din întreg județului, ceea ce a dovedit marele interes ce-l poartă dascălimea față de nevoile și revendicările sale profesionale, precum și față de problema învățământului primar.

În afară de cei vreo 150 de învățători și învățătoare, au mai participat și numeroase personalități intelectuale din localitate, șefi de autorități etc. dintre care am putut reține pe următorii: d=nia Toma Făurescu președ. de Tribunal, șeful judecătoriei, dr. Emil Boeriu avocat, dr. Enea Giurghescu dir. liceului, Ioan Niciu primarul orașului, dr. Matei Sofonea medic primar al orașului, dr. Orjehovszki cu d=na, medic de circumscripție, păr. protopop Ioan Duma, prof. Gh. Ghiță, prof. Ion Mărgineanu, etc. etc.

Din partea inspectoratului școlar, a participat d. P. R. Petrescu, inspector școlar dela Sibiu.

SOLEMNITATEA DESCHIDERII CONGRESULUI

La orele 8 dim. membrii comitetului județean și președinții subsecțiilor, au ținut o ședință, cu care ocazie s'au discutat diferite chestiuni în legătură cu debaterile congresului și ordinea de zi a acestuia.

După aceasta, la orele 8 jum. dim. congresiștii au participat în corpore la un serviciu divin, oficiat în biserica rom. ort. de către pâr. protopop Ioan Duma, care în cuvântarea rostită, a urât spor bun lucrărilor congresului.

Dela biserică, congresiștii s'a îndreptat spre »Cazinoul Municipitoresc«, unde la orele 9 jum., a avut loc deschiderea solemnă a congresului.

Congresiștii și asistența, au făcut d-lui președinte Jula, o entusiastă manifestație de simpatie, prin aplauze și ovațiuni îndelung repetate. D=sa a mulțumit asistenței pentru aceste frumoase sentimente, făgăduind ca, și de aci înainte va înțelege să lupte fără șovăire pentru realizarea tuturor doleanțelor colegilor, făcând apel la solidaritate și armonie.

TELEGRAMA EXPEDIATA REGELUI

Cu acestea declară deschise debaterile congresului, propunând iar asistența primind cu aplauze nesfârșite, expedierea următoarele telegrame :

M. S. Regelui Carol al II-lea

»Învățătorimea Județului Hunedoara, strânsă în adunarea generală, în orașul Petroșani, își îndreaptă primul gând spre M. V. ca spre un voivod al culturii române, urându=Vă ani mulți de rodnică domnie, în care și școala primară și slujitorii ei. să se bucure de tot sprijinul și ocrotirea prea înaltă a M. Voastre«.

Președinte, *SABIN JULA.*

Domnului Gusti, Ministrul instrucțiunii publice

București

»Învățătorimea județului Hunedoara strânsă în adunare generală, în orașul Petroșani, consideră declarațiile dv. făcute cu ocazia venirii în fruntea ministerului, în congresul dela Baia și la Chișineu, ca un balsam sufletesc și ca o îmbărbătare, după suferințele morale și materiale ale școlii și învățătorilor. În această nădejde, vom s'a alături de dv. cu toate puterile, ca să dați poporului român școala pe care atât de frumos ați conceput=o în planurile d=voastre.«

Președinte, *SABIN JULA.*

CUVÂNTAREA D-LUI INSPECTOR ȘCOLAR P. R. PETRESCU

D. insp. P. R. Petrescu luând cuvântul, mulțumește d-lui președinte pentru frumoasele cuvinte prin care l-a salutat în mijlocul congresului precum și asistenței, asigurând învățătoria de tot concursul d-sale în toate năzuințele și aspirațiunile sale spre mai bine.

Intotdeauna am avut o deosebită dragoste și stimă față de învățătoria din acest județ, cu un trecut istoric așa de bogat care și-a înțeles pe deplin rolul ce-l are în cimentarea trainică și indisolubilă a unității naționale, crescând și educând în aceste tânăra generație ce s'a ridicat dela unire incoace și care, prin manifestațiunile sale intelectuale și de alt ordin, servesc drept cheazășie puterii de viață a acestui popor, precum și că dascălimea își înțelege pe deplin înalta misiuni ce o are.

În continuare, d-sa asigură congresul de cele mai bune sentimente și intențiuni pe care le are actualul ministru al instrucțiunii față de nevoile corpului didactic primar, precum și față de toate problemele acestui învățământ, pentru care reforme în curs de realizare, vrea să aibe concursul necondiționat al dv., — spune oratorul — și am obligații să vă cer, ca să vă faceți datoria în această privință cu toată conștiinciozitatea.

Arată că legea învățământului primar dela noi este cât se poate de bună și perfectă, apreciată fiind chiar și de alte țări; trebuie deci găsite numai mijloacele necesare pentru a putea fi aplicată în întregime.

D-sa urează congresului spor la muncă.

D. Dr. *Enea Giurchescu*, directorul liceului de stat din localitate, salută congresul în numele profesorilor secundari dela acest liceu, spunând că școala în trecut a fost aceea care a ajutat toate năzuințele românilor și numai aceștea i se poate mulțumi realizarea visului de veacuri al acestui neam așa de mult încercat, precum și acelei pleade de »dascăli« în sufletul cărora scânteia națională țâșnea neseacă.

De aceea pe vremuri numele de »dascăl« era pronunțat de popor cu sfințenie, pentru că dascălimea a fost un far de lumină și de însuflețire. Dascălii au pregătit unirea noastră politică și tot ei vor trebui să facă azi pe cea sufletească.

De aceea, azi, când am bucuria să mă văd în mijlocul dv., vă salut cu toată dragostea în numele corpului didactic secundar.

CUVÂNTAREA D-LUI IOAN NICIU, PRIMARUL ORAȘULUI

D. Ioan Niciu, profesor și primar al orașului, în numele populației își exprimă mulțumirile față de inițiativa luată de comitetul județean al asociației, pentru a ține congresul în acest oraș al muncii creatoare de tot felul de lucru, socotind, că prin aceasta se aduce cel mai bine meritat omagiu muncii grele și istovitoare ce o depun zi de zi miile de mineri în grotele negre și umede din sânul pământului, pentru a scoate acel cărbune dătător de energie — perpetuând lumina și cultura, întocmai după cum dv. faceți școală, răspândind lumină și cultură până în cele mai întunecoase și mai îndepărtate sate din județul nostru.

De aceea socotesc, că dascălul trebuie să rămână cel mai fidel tovarăș și mai nedespărțit prieten al acestor muncitori, trudiți și năpăstuiți de soartă.

D=sa își cere scuze dacă din cauza greutăților prea mari, nu am putut să ne arătăm toată gratitudinea față de munca ce o desvoldați, promițându=vă, că ne vom strădui, pe cât posibil, de a vă da tot sprijinul și ajutorul nostru, cât timp vom avea însărcinarea să conducem treburile comunei.

RAPOARTE ȘI DĂRI DE SEAMĂ

După aceasta se intră în ordinea de zi a congresului, făcându=se raportul general de activitate al comitetului județean, care este făcut de d. Ioan Morțun secretar.

D=sa remarcă, că în cursul anului trecut aproape întreagă activitatea comitetului, s'a rezumat la acțiuni duse pentru a garanta plata salariilor învățătorilor, în care scop, s'au organizat mai multe întruniri mari și manifestații de protestare la Deva, în lunile Mai și Iunie, prin cari presiuni s'a putut obține achitarea în parte numai a salariilor pentru=că, sub trecuta guvernare se știe cu câte greutăți s'au putut obține acreditive, pe seama salariilor învățătorilor.

În altă ordine de idei d=sa arată greutățile cu care a trebuit să lupte comitetul pentru a garanta apariția regulată a revistei »Plaiuri Hunedorene«, singurul organ profesional al asociației din județ, astfel încât, în situația binecunoscută a învățătorimei, comitetul a trebuit să facă adevărate eforturi în acest scop.

Comitetul este profund recunoscător și mulțumește d=lor Alexiu David, prim=redactorul revistei și Gh. Ittu ad.=tor, cari în mod cu totul gratuit și cu o nespusă tragere de inimă, au contri=

buit cu munca d-ilor pricepută și desinteresată, la susținerea revistei noastre.

După ce se fac unele mici obiecțiuni asupra raportului de activitate și după ce d. președinte Jula și dl A. Constantinescu, vicepreședinte, dă explicațiuni privitoare la cotizația de 100 lei anuală a membrilor, pentru construirea unui cămin al învățătorilor la București, arătând însemnătatea acesteia în capitala țării, congresul ia act și aprobă raportul general al com. de conducere.

D. *Sabin Jula*, în numele comitetului, mulțumește congresului pentru că a aprobat raportul, spunând că dăscălimea trebuie să-și dea obolul său fără șovăire, când este vorba de interesele ei și de prosperarea asociației.

O casă a dăscălimei la București, înseamnă o cetate a acesteia.

D=sa cere intervertirea ordinii de zi în sensul ca toate rapoartele să fie, făcute în ședința de înainte de masă, precum și conferința anunțată a fi ținută după amiază.

Congresul aprobând această intervertire a ordinii de zi se continuă cu facerea diferitelor rapoarte.

În timpul acesta sosește în sală d. I. Macarie, noul revizor școlar, care este primit cu vii aplauze.

După o pauză de 10 minute, ședința se redeschide, ia cuvântul d. Macarie, revizor școlar la Deva, care spune că acest post nu l= a luat pentru afaceri ci pentru a realiza opere bune în folosul învățătorilor și al culturii, ținând seamă de însemnătatea istorică ce-i este dată dăscălimei. Ca exemplu trebuie să luăm ceea ce au făcut în trecutul neamului, bătrânii noștri dascăli, cari au muncit extrem de mult.

Învățătorul trebuie să fie nu numai un dascăl în școală ci și în întreaga activitatea sa, i se cere mult suflet.

— Se face raportul material al casieriei, de către d. Ioan Popovici, casierul asociației, precum și al bugetului pe anul în curs, care se ia în considerare și se aprobă fără nici o obiecțiune, precum și rapoartele censorilor.

Congresul dă comitetului cuvenita descărcare, asupra gestiunei financiare pe anul 1931.

Urmează raportul d= lui *Alexiu David* prim=redactor, asupra revistei »Plaiuri Hunedorene«, care prin o frumoasă expunere, arată rolul care l= a îndeplinit revista în luptele grele date de asociație.

Subliniază concursul prețios ce l= a avut din partea comitetului de redacție, a președintelui, a d= lui insp. Petre Petrescu și Const. Sporea, precum și al tuturor colegilor din județ.

În toată această muncă grea și migăloasă de un an de zile, cuprinsă în paginile revistei, pagini uneori mai numeroase alteleori mai puțin numeroase, după vremurile în care trăim — am avut mereu idealul cel mai curat în față și nici când nu am pierdut din vedere marile obiective urmărite de această publicație și care se reduc la stimularea neîntreruptă de înviore a puterilor creatoare dăscălești, la înălțarea și limpezirea sufletului profesional în toate manifestările lui de închezare și întărire a rândurilor în spre țâșnirea dinamismului solidarității de tagmă, de încredere tot mai pronunțată în puterile proprii și de o mândrie tot mai reținută și mai conștientă asupra propriilor noastre valori, puse la temelia patriei și a societății, la deșteptarea sentimentului de demnitate.

Un grup de congresiști cu dl. inspector Petrescu.

Este vrednic de reținut apelul d-lui David, adresat congresului și întregii învățătorimi din județ, când afirmă, că *mersul general al culturii defa noi își așteaptă puterea generatoare și această cultură numai așa va fi în adevăr promovată dacă învățătorii nu vor uita nici când înalta lor misiune de factori morali și de pioneri ai civilizației.* Este nevoie deci de răspândirea revistei până în cele mai îndepărtate colțuri ale județului dând posibilitate de a ne cunoaște unii pe alții cât mai bine și a face o apropiere sufletească tot mai mare între învățători, pentru a putea colabora mai cu spor la opera grea ce ne incumbă.

D. Ittu, ad=torul revistei, face raportul material al revistei, iar *d. Leheni*, cenzor raportează că scriptele au fost găsite în perfectă ordine, după care rapoartele au fost luate în considerare și aprobate de congres.

A urmat conferința foarte interesantă a d-lui insp. P. R.

Petrescu, tratând despre »Școala modernă și activă«, despre care ne vom ocupa în numărul viitor al ziarului nostru.

La ora 1 jum. d. a. d. Sabin Jula, președintele congresului, suspendă debaterile, până la orele 3 când vor continua, congresiștii și alți invitați, trecând în sala restaurantului, unde s'a luat o masă comună oferită gratuit de primăria orașului și de societatea »Petroșani«, la care au participat cca. 160 de persoane.

ȘEDINȚA DE DUPĂ MASĂ

Ședința se redeschide la orele 3 d. a. sub președinția d-lui Sabin Jula, care salută călduros pe d-nii V. Țoni și pe d. Th. Iacobescu, cari sunt primiți la tribună cu aplauze nesfârșite.

Președintele cere congresiștilor să-și spună durerile ce au, și la care ar vrea să aibe lămuriri precise din partea d-lui Țoni.

Congresiștii cer lămuriri privitoare la examenele de definitivat, chestiunea gradatiilor și a gradelor etc.

CUVÂNTAREA D-LUI V. ȚONI

D. V. Țoni luând cuvântul, mulțumește pentru simpatiile manifestate de congres, care crede că nu sunt pentru persoana d-sale, ci mai mult față de cauza dreaptă a luptei, ce nu trebuie încetată până la sfârșitul triumfător.

În privința examenelor de definitivat d=sa spune, că în această privință trebuie alcătuită o lege ne mai putând rămâne acest deziderat la discreția revizorilor. Nu se mai poate admite ca învătătorii să se prezinte cu cererile de definitivare pe la »Cluburile politice«, pentruca diferite personajii politice, să-și dea avizul lor favorabil sau nefavorabil.

Acest deziderat al învățătorimei este unanim. Rezolvarea lui s'a cerut de toate congresele noastre de până aci.

Aceiaș situație și cu celelalte doleanțe, ca gradatiile și înaintările în armată.

Toate aceste deziderate drepte ale dvs., spune d=sa — am cuvântul d-lui ministru Gusti, că vor fi cuprinse în marile reforme școlare preconizate de d=sa, și de al cărui cuvânt nu mă îndoesc nici un moment. Doar chestiunea gradelor se isbește de serioase dificultăți, aceasta depinzând de minister, astfel încât nu sunt sigur că se va putea rezolva favorabil și aceasta.

În ceea ce privește restanțele de salarii, avem cuvântul d-lui ministru al instrucțiunii, al finanțelor și chiar al regelui, că se vor

plăți. Nu știm însă când, aceasta din cauza grelei situații financiare în care se sbate țara.

Nu mă îndoiesc nici un moment de sinceritatea acestor asigurați, iar dacă totuși ni se vor cere noi sacrificii, vom face!...

D=sa termină prin a spune, că desăvârșirea asociației și solidaritatea de fier, este porunca și spiritul vremii!

Ne așteaptă lupte grele și vremuri tulburi, vom birui numai prin organizație, numai prin solidaritate.

Suntem ca stat într'o stare excepțional de grea. In atâtea cazuri ne=am dat sufletul nostru, să fim înțelegători și să ni=l dăm și acum, față de interesele supreme ale țării.

INCHIDEREA CONGRESULUI

La orele 4 jum. d. a. președintele declară desbaterile închise, după care o parte din congresiști au plecat cu un tren special în excursie la Petrila, unde au vizitat mina și instalațiunile de acolo.

D. Ţoni și Iacobescu, au plecat imediat după închidere spre Craiova, pe defileul Jiului, iar congresiștii seara la orele 10 jum. cu trenul.

P. BRAICA.

N. B. Adăugăm la această dare de seamă și dările de seamă ale revistei.

DAREA DE SEAMĂ A ADMINISTRATORULUI

In vara anului 1931, am preluat administrația revistei P. H.

La preluare am primit un registru de cassă și un registru chitanțier — iar pentru satisfacerea speselor urgente provenite din tipărirea și expedierea revistei am primit prin Dl președ. Sabin Jula, dela On. Comitet al Asoc. Inv. din jud. Hunedoara 5000 (Cincimii) lei și care sumă o am întrebuințat în decursul vremii la diferite spese avute cu tipărirea și expedarea revistei »Plaiuri Hunedorene«.

In tot decursul anului în ce privește finanțele revistei am fost cu mare cruțare și ne=am dat silința ca revista să apară la timp. De prezent revista și=a achitat toate datoriile și dispune de suma de bani gata în număr 13.932 lei și 75 bani.

Intratele revistei »Plaiuri Hunedorene« în anul școlar 1931—32 au fost 53.253 lei, iar eșitele 39.320 lei și 25 bani.

Pe lângă suma de 13.932.75 lei soldul revistei la 31 August 1932, mai sunt în cassa revistei din suma de 5000 (Cincimii) lei primită în luna Septemvrie 1931, dela On. Com. al Asoc. Inv. din

jud. Hunedoara prin Dl președ. Sabin Jula, suma de 4400 (Patru=miipatrusute) lei iar 600 lei s'au cheltuit cu aprobarea D=ui președ. al Asoc. noastre cu expedarea Convocărilor pentru adunarea generală de azi.

Din registrele administrației se constată următoarele :

I. Intrate :

1. Abonamente restante din anul șc. 1930—31 dela înv.	3.140 lei
2. Abonamente restante din anul șc. 1330—31 dela șc. prim. și gr. de copii	2.410 „
3. Abonamente dela învățătorii din jud. Hunedoara pe anul școlar 1931—32	45.903 „
4. Abonamente dela șc. prim. și gr. de copii din jud. Hunedoara pe anul șc. 1931—32	1.700 „
5. Abonamente dela învățătorii afară de jud. Hunedoara	100 „
	<u>Total: 53.253 lei</u>

II. Eșitele :

1. Tipărirea revistei »Plaiuri Hunedorene«	35.054 lei
2. Confecționarea clișeeleor	778 „
3. Timbre și porto poștal	2.445 ²⁵ / ₁₀₀ „
4. Deplasările redactorului revistei	638 „
5. Diverse	405 „
	<u>Total: 39.320²⁵/₁₀₀ lei</u>

Revista »Plaiuri Hunedorene« în anul școlar 1931—32 a apărut fiecare număr în 1000 exemplare.

Numărul abonațiilor a fost :

1. Membrii corpului didactic prim. din jud. Hunedoara	655
2. Școalele prim. și grădinile de copii mici din jud. Huned.	120
3. Schimb de reviste	33
4. Diferiți	55
	<u>In total: 863</u>

Abonamente restante la 31 August 1932 :

1. Membrii Corpului did. prim. din jud. Hunedoara	18.950 lei
2. Școalele prim. și gr. de copii din jud. Hunedoara	27.360 „
	<u>In total: 46.310 lei</u>

Toate încasările revistei s'au chitat în poșta administrației iar cele primite după tipărirea No. 20 se vor chita în proximal număr.

Administrația revistei în nenumărate rânduri a rugat colegii, școalele primare și grădinile de copii mici pentru a=și achita abonamentele. Noi am făcut totul ce ne=a stat în putință și ne

vom nizu ca'n viitor să încasăm toate abonamentele restante. Într'o vreme eram foarte îngrijorați, având o mulțime de datorii asupra noastră și eram încontinuu urgitați pentru achitarea tiparului revistei.

Azi revista dispune de bani gata. Le suntem mulțumitori tuturor D=lor colegi, cari și-au achitat abonamentul iar D=lor colegi încredințați cu achitarea salarelor pe circumscripțiile de plată de asemenea le aducem marile noastre mulțumiri pentru spriginul dat revistei cu încasarea abonamentelor.

Petroșeni, la 31 August 1932.

GHEORGHE ITTU

învățător, administrator.

RECENZII

CARTEA ȘCOLARULUI

Cartea este izvorul principal din care copilul câștigă cele mai multe și vaste cunoștințe. Ea, cartea îi deșteaptă spiritul pentru a putea înțelege natura. Cartea de școală și Natura merg mână'n mână pentru promovarea perspicacității inteligenței copilului, pentru ca devenind matur să se poată acomoda diferitelor împrejurări noi ale mediului înconjurător și astfel să răsbată greutățile vieții.

O carte bună, de școală, trebuie să fie o sinteză de material ușor, variat, interesant plăcut și metodic redat, pentru a fi gustat în totdeauna cu mult interes de către copil, față a=i produce plictiseală și oboseală.

O carte de școală trebuie să fie organic alcătuită, o strânsă legătură între materiile de învățământ, indeplinind astfel cel mai înalt principiu psiho-pedagogic; pentru că perfecțiunea eului se manifestă prin sinteze, trăiri sufletești. Deci în lecțiile din cartea școlarului trebuie să se oglindească intelectul, sentimentul și voința ca o unitate.

O astfel de carte a școlarului a apărut în anul acesta pentru clasa II. III. IV. primară, mulțumită distinșilor Domni Dr. Ath. Popovici, Dir. Școlii Normale Timișoara și Pavel Bosică, Dir. șc. Timișoara în colaborare D=ni: Dimitrie Olariu, f. rev. Arad, Gheorghe Botă prof. Oradea, *Sabin Jula f. rev. Deva*, Ioan Marila insp. șc. Gherla.

O carte a unor oameni foarte modești și extrem de capabili Dr. Ath. Popovici și Pavel Bosică. Acești distinși pedagogi, explicând teoriile psiho-pedagogice au urmărit cu minuțiozitate rezultatele imediate, ajungând la convingerea că cele mai multe din cărțile existente au numai formă, fără fond adecuat sufletului copilului, după o sănătoasă concepție un astfel de fond ar trebui să dea naștere formei. D=lor au alcătuit un manual, care corespunde acestei cerințe cuprinzând toate obiectele de învățământ a unei clase într'un singur volum — Cartea școlarului — a cărei valoare o evidențiez mai jos.

Bucățile de citire scurte potrivite puterii de înțelegere și trăire a copilului. Cl. II. povestiri distractive pline de iubire de viață, cl. III. și IV. bucăți de citire instructive și educative. Stilul artistic bine meșteșugit pentru a captiva atenția prin interesul care deșteaptă superlativul de plăcere. Bucățile sunt prelucrate după cei mai de seamă povestitori ai copiilor : Creangă, Brătescu — Voinești, Delavrancea, Ispirescu, Gane, Vlațuță, poezii de Eminescu, Coșbuc, Alexandrescu, Nenișescu Alecsandri, etc. Din literatura străină : Andersen, Grimm, Amicis, etc. Limbajul ușor și progresiv. Fiecare obiect își are noțiunea adecvată lui.

În toate bucățile literare îi viață abudentă, îmbrăcată în multă mișcare și voieșie, conform impulsurilor de activitate a copilului. Bucățile progresiv aranjate și adaptate spiritului timpului — civilizației moderne — ex, din cl. IV. bucăți cari tratează despre : radio, aeroplan, mașină de scris, cinematograf, etc., într'o formă atrăgător scrise.

Istorie scrisă cu cuvinte simple, plină de acțiune, copilul trăește momentele eroului cetindu=o (cl. II.) La celelalte clase lecțiile sunt redată fără a fi rigide, se face legătura la fiecare lecție între lecțiile din anii trecuți și în concordanță cu geografia României.

Intuiția, Șt. Nat., Matematica, Gramatica : Se respectă principiul intuiției, se procedează dela exemplu, experiență la definiții, legi : dela concret la abstract. Experiențele precise, scurte și clare fără a se perde adevărul în narațiune, deci în lecțiile în cari se caută adevărul științific nu=i dat loc imaginației care le=ar denatura. Totul prin simțuri și prin cât mai multe simțuri să treacă la cunoștiință, (prin=

principiul lui Locke și Pestalozzi.) Intuiția și științele naturale în felul acesta redate, ca în Cartea Școlarulului, respectă principiile școlii active integrale. Problemele la aritmetică luate din viața practică copilului, simple, clare, pline de interes, fiind ușor înțelese angrenează judecată copilului la rezolvare, exemple multe și variate.

Geografia respectă principiul localismului și regionalismului educativ copilul se vede pe el în satul său, regiunea sa și progresiv în țara sa (cf. II.) La cl. III. și IV. lecțiile expuse în mod expresiv cu lecturi interesante din Găvănescu Simionescu și Vlahuță etc.

În ansamblul ei cartea e făcută după principiile școlii active integrale și a centrelor de interes a lui Dr. Decroly, astfel toate lecțiile au o strânsă legătura între ele. Lecțiile de istorie sunt în legătura cu cetirea și geografia și invers. Religia cu cetirea, aritmetica și geografia, gramatica cu cetirea. Ele duc deci spre o unitate, eul la fel este o impulsivitate indefinită spre unitate, deci cum prin școală trebuie să formăm eul, *Cartea școlarulului* respectă și acest principiu.

Partea tehnică nu lasă nimic de dorit, tiparul foarte îngrijit, în text clișee multe și bine executate. În execuția tehnică ireproșabilă.

În această carte fiind într'un singur volum toate obiectele mai are avantajul că este foarte ieftină. Cl. II. într'un singur volum, cetire, memorie, religie, istorie, matematică, gramatică, geografie, intuiție tot cu 59 lei în loc de 120 lei. Cl. III. toate ob. singur vol. 98 lei în loc de 160 lei, cât ar costa toate cărțile din alți autori.

Ceea ce trebuie să ne intereseze însă mai mult de cât asta este materialul ce-l cuprinde cartea; în comparație cu alte cărți, este o mireasmă a sufletului pe care n-o veți aprecia până nu veți gusta din ea. Să citești lecția la cl. IV. »Românul« sau »Mama mea« cl. III., veți observa imbinarea frumosului literar cu adevărul redând psihologicul sublim. În toate bucățile se manifestă noblețea și gingășia sufletului, copilul se indentifică f. repede cu eroul din poveste.

Deci în interesul copiilor scumpi, al fiecărui învățător și al învățământului nostru național, rog să aprecieze munca

acestor neobosiți autori, cinstind pînă aceasta și pedagogia românească.

Comenzile se adresează Bibliotecii Polatsek Timișoara I.

ȘTEFAN STOICANESCU

— **Respectarea individualității.** (Idei și sugestii din conferința dlui P. R. Petrescu ținută la congresul dela 11 IX. 1932.) Respectarea individualității școlarului nu este o cerință pedagogică așa de recentă, ideea a fost de mult preconizată și de pedagogi mai vechi, însă azi problema aceasta este mai de actualitate și mai imperios cerută de împrejurări și de timp. Școala în trecut și în prezent încă a făcut deosebiri între individualități de școlari, notele din cataloage nu sunt altceva. Aceste note până acum nu au putut fi înlocuite cu altceva. Pe lângă aceste note însă, învățătorii mai pot face și alte cercetări asupra tuturor referințelor școlariilor, dar mai ales trebuie să facă fișe individuale în care să se prindă cât mai bine figura psihologică și aptitudinile școlarului. Dl inspector cere categoric dela învățători să facă acest lucru, să scrie, dând rapoarte asupra rezultatelor obținute. Fișele acestea individuale să se facă neapărat în grădiniile de copii mici și în școlile primare. D-sa însă nu este de părere să se completeze aceste date în carnetele de note și să fie duse acasă părinților, unde ar putea da naștere la neînțelegeri și la proteste din partea unor părinți mai puțin înțelegători. Este de părere că la școlile cu mai multe puteri didactice să se încerce, încă din acest an, separarea într-o clasă specială a copiilor întârziți la care să predea învățători destoinici, cari s'ar angaja benevol sau în caz de nevoie, organele de control ar ordona, care anume, dintre învățători să treacă la aceste clase. Tot asemenea s'ar putea separa și elevii excepționali, bine dotați, ca astfel clasele să rămâe cu elevi nu prea mult distanțați ca putere mintală. Învățătorii dela clasele speciale ar putea experimenta ce și cât se poate predă înapoișilor, ce se poate face cu ei, iar în cazul elevilor supra dotați — până la ce treaptă și în cât timp se pot ridică, acestia peste clasele mijlociilor. Învățătorii să caute colaborarea părinților și să pregătească terenul pentru aplicarea acestui mare deziderat pedagogic, ca astfel să se poată face cât mai bine și orientarea profesională, care cere ca tot omul să fie pus la locul potrivit aptitudinilor lui și astfel să poată desvoltă maximum de energie și de acțiune, în bune direcțiuni.

CRONICA MĂRUNTĂ

— **Noul subrevizor școlar al jud. Hunedoara.** Colegul nostru, **Ion Macarie**, fost director al școlii primare din Vinerea și apoi al unei școli din orașul Cluj, în care timp și-a luat și licența în litere — filozofie, — a fost chemat în postul de mare și grea răspundere morală, de subrevizor școlar al acestui județ. — Invățătorimea îl primește cu toată simpatia și încrederea, salutându-l cu dragoste colegială, ca pe toți cei ce au venit în fruntea acestui revizorat, și-l roagă să conslucreze armonios și binevoitor cu toți factorii culturali din județ spre binele și înflorirea școlii primare. — Revista noastră îi exprimă aceleași calde sentimente și sperează să aibă în dânsul un colaborator și un spriginitor adevărat.

— **Bambini d'Italia a Edmondo de Amicis.** Trei milioane de copii italieni au pus fiecare câte 10 centime, adunând un fond din care au ridicat scriitorului, **E. de Amicis**, un monument în localitatea Citta d'Imperia, pe Riviera italiană, cu inscripția de mai sus, ca recunoștință pastumă pentru scrierile, cu care omagiatul scriitor a încântat, prin povestiri frumoase, fantazia și dorul de carte al atâtor milioane de copii. Actul acestor copii este demn de laudă și e de o însemnătate educativă neprețuit de mare.

— **Un premiu de 1000 lei pentru cea mai bună monografie a unei școli din jud. Hunedoara.** Redacția și administrația revistei noastre în conșelegere cu dl președinte al Asociației județene fixează un premiu de 1000 lei, din economiile realizate în anul trecut, pentru cea mai bună monografie a unei școli primare de pe teritoriul județului nostru. La acest concurs pot participa numai învățători cari funcționează în acest județ și cari sunt membri ai asociației. Manuscrisele se vor trimite redacției în 2 exemplare, hătute la mașină numai pe o față a hârtiei, purtând un motto, iar semnătura se va băgă într'un plic închis, sigilat, care va purta pe dinafară motto de pe manuscris. Data până la care se pot trimite manuscrisele se fixează la **15 Iunie 1933**. Comisia însărcinată cu decernarea premiului se va alcătui dintr'un delegat al comitetului de redacție, un delegat al comitetului asociației județene, cari vor fuerà sub

președinția domnului inspector școlar, și vor decide, în caz de nevoie, prin maj. de voturi. Lucrarea cea mai bună va fi premiată, iar alte 2 vor fi trecute cu laude și mențiuni. (Concursul nu se va ține, dacă numărul concurenților nu va trece de 5.)

— **Reforma învățământului primar.** *D. Gusti*, ministrul instrucțiunii, propunându-și reformarea învățământului primar, pentru a-l pune de acord cu nevoile prezente ale satelor noastre a numit o comisiune alcătuită din d-nii: *T. Iacobescu*, *V. Lăpădatu*, *Vlădescu-Albești*, *Căpățineanu* și *Iosif Andreescu*, care lucrează, în prezent, pentru reorganizarea învățământului primar și a stabilit normele și principiile generale.

— **Eminescu în limba polonă.** În editura *Jan Kuglin* din *Posnan* a apărut traducerea polonă a poemului „*Împărat și Proletar*”, de *Mihail Eminescu*, cel mai mare poet al românilor. Traducerea se datorește lui *Emil Zegadslowez*.

— **Către membri asociației!** Apelez la întreagă învățătorimea județului nostru să achite, cât mai curând posibil, **cotizațiile de membri** ai asociației învățătorilor, ca astfel și asociația să-și poată face datoria ei, trimițând delegații în toate locurile, unde ni-se cere. Asociația numai astfel poate munci și poate desfășura o activitate mai vie și mai rodnică, dacă este spriginită efectiv de toți membri ei și dacă aceștia sunt conștienți de întreagă menirea lor. *De la președinția Asoc. jud.*

— **Știri școlare.** La școala de economie casnică gr. I. din com. *Foșt jud. Hunedoara* sunt vacante în clasa I-a 20 locuri de bursă și 10 locuri de solvă. Școala are local propriu cu ateliere moderne. Se primesc în cl. I-a absolvenți a 4 clase primare având etatea de 13 ani. Cele cu cursul primar complet sau cu 2 clase secundare se primesc în clasa II-a pe bază de examen. Taxa de solvă este de 3000 lei anual plătită în 2 rate: $\frac{1}{2}$ la intrarea în școală și $\frac{1}{2}$ la 1 Aprilie 1933. Examenul de admitere se ține la 25 Septembrie iar cursurile încep la 1 Octombrie a. c. Orice cerere sau relație se va adresa **DIRECȚIUNEA.**

OFICIALE

ORDINE CIRCULARE,

către toate direcțiunile școalelor primare de stat și grădinițe de copii din județul Hunedoara.

No. 3511—932. — Com. județean a fixat prețul zilei de muncă, pentru anul școlar 1932—33, în 20—25 Lei, pentru a fi aplicat la amenzile școlare.

No. 3693—932. — Ministerul în urma intervențiunei (Sfântul Sinod) și ținând seamă de modificarea art. 61 legea înv. pr. publ. în M. O. No. 96, din 22 IV. 1932, învățământul relig. în șc. prim. se va preda de către preoți. — Dăm ordin dir. șc. pr. din jud. ca în înțelegere cu preotul din localitate cu începerea noului an școlar să întocmească orariul fixând pentru fiecare clasă sau divizie, două ore de învățământ religios prevăzute de lege.

No. 3259—932. — In baza celor dispuse prin ordinul Min. de Int., Dir. Adm. Gen. și Locale No. 9500 C. din 7 August 1930, adresat Prefecturilor de județe, să binevoiți a lua urgente măsuri ca comunele să pună la dispoziția comitetelor școlare, în termenul cel mai scurt posibil întreagă cota de 14% din veniturile lor și $\frac{1}{3}$ din veniturile arendări cârciumelor pentru întreținerea școalelor primare, precum și sumele ce au inscrise în bugetul 1932, pentru chiria localurilor școlare și locuința directorilor școlari, astfel ca toate școlile primare să se poată deschide la începutul anului școlar, făcându-se până atunci toate reparațiunile necesare funcționării și aprovizionându-se din vreme cu combustibil pentru iarna viitoare. Primăriile comunale pe lângă punerea sumelor menționate, mai sus la dispoziția comitetelor școlare, vor da acestora tot sprijinul moral pentru repararea, curățirea și aprovizionarea la timp a localurilor de școală cu combustibilul necesar. Vă rugăm a supraveghea de aproape executarea întocmai a dispozițiunilor de mai sus, luând măsuri severe față de cei cari nu s'ar conforma. De rezultatul măsurilor luate vă rugăm a ne încunoștiința până la 15 Septembrie a. c.

No. 3677—932. — Președintele comitetului școlar, este rugat, ca în termen de cinci zile, să ne comunice dacă școala din comuna Dvtră, s'a deschis la 15 Septembrie a. c., sau nu. Învățătorul sau învățătoarea, care trebuia să funcționeze în comuna Dvtră, în ce zi s'a prezentat la post și a început cursurile și anume fiecare învățător, dacă sunt mai mulți, să i se comunice și numele. — Dat în baza ord. On. Min. No. 133.491—932.

No. 03754—932. — Școala inf. de meserii din Turnu-Severin, aduce la cunoștința învățătorilor cari se ocupă cu agricultura și n'au stuți sistematici, să se adreseze sus numitei școale fără a fi obligați pentru procurarea stuților sistematici, solizi, ușor de mănuit și eftini și la care li se vor da explicațiile necesare, având și reducere de transport pe C. F. R. din gara Turnu-Severin în orice stație din țară.

No. 03750—932. — In baza ord. Minist. No. 114.879—932 și în conf. cu disp. legale, vă facem cunoscut să puneți în vedere direcțiunilor școalelor primare, că înv. religiei copiilor mozaici, să fie predat de rabini, în orele înafară de orar.

Deva, la 1 Octombrie 1932.

Subrevizor școlar: *MACARIE.*

DELA REDACȚIE

Dlui C. S. Primum cu plăcere propunerile ce ne faci!

DELA ADMINISTRAȚIE

Prin Dl *Gh. Părău* dir. Hațeg am primit 1426 (Unamiepatru-sutedouăzeci și șase) lei. Il rugăm a ne trimite tabloul despre colegii, cari și-au achitat abonamentul prin D=Sa în anul șc. 1931—32.

Prin Dl *Ioan Dogaru* subvizor școlar am primit 1700 (Unamieșaptesute) lei, câte 50 lei de persoană ca abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. până la 29 Febr. dela următorii colegi din circumscripția de plată No. II. Șoimuș: S. Cibian, Rada Andrei, I. Mogoș, Bl. Patachi, I. Sucaciu, N. Dragotescu, I. Mironescu, O. Stoica, I. Duvlac, A. Stănilă, P. Aslău, E. Bociat, I. Mogoș, N. Roșca, M. Nedved, A. Scânteii, T. Bălăceanu, A. Gostean, I. Comșa, T. Nistor, Barbu Constantin, P. Diniș, R. Burz, I. Păunescu, I. Tudosiu, V. Popa, Ștefania Mogoșan, A. Borțean, S. Râp, S. Mihuțiu, I. Brătuțescu, M. Budin, Ioan Chica și M. Roșca.

Am primit câte 50 lei de persoană ca abonament la revistă pe timpul dela 1 Martie 1932 până la 31 Aug. 1932 dela colegii următori:

Prin Dl *Gheorghe Foteșcu* inv. dir. Petrila am primit 250 (Douăsutecincizeci) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. XIV. Petrila: I. Trandafirescu, V. Cărăușu, E. Sabo, E. Ronai și N. Țundrea.

Prin Dl *E. I. Cioroian* inv. Orăștie am primit 1115 (Unamieunasutăcincisprezece) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. XII. Orăștie: L. Fleșeriu, O. Macaveiu, M. Herlea, S. Gruța, R. Dănilă, C. Mircea, A. Mândra, S. Nicula, V. Lupu, L. Petruțescu, E. Ivașcoiu, A. Dubleșiu, A. Florea, I. Teodorescu, I. Bura, I. Fleșeriu, N. Voina, V. Țichil, I. Apostol, A. Vasiu, C. Paraschiv, O. Popovici și P. Bâra.

Prin Dl *Simion Baloșiu* inv. dir. Brad am primit 3201 (Treimiidouășuteunu) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată IV. Brad: Simion Baloșiu, P. Lazar, V. Damian, P. Mateieș, A. Bușa, I. Damian, Z. Lukács, L. Lazar, F. Buldur, Cor. Softa, Ilie Mateș, O. Ianoș, C. Buglea, I. Uibariu, O. Nisca, O. Crucin, Azarie Circo, M. Poppa, M. Butoiu, P. Patroescu, C. Firțulescu, T. Lungu, L. Lazar, L. Suci, T. Ștefan, I. Krippner, I. Mârșu, Maria Bălos, O. Neagu, C. Macra, E. Oprean, M. Truțaș, P. Stanca, Gr. Prunescu, S. Bedea, R. Borza, I. Avasiloaie, A. Burzea, Vasile Periam, I. Mihăilă, V. Roman, Gh. Costin, I. Oancea, I. Clej, I. Brădian, A. Borza, S. Ardeu, A. Popa, I. Vișan, I. Ciocânea, I. Cioban, H. Bedea, I. Ștefan, I. Milaciu, I. Fodor. Pe întreg anul

au achitat de persoană 100 lei următorii: Fl. Ghilea, V. Stancu, N. Urian, D. Longin și Gh. Popescu.

Prin Dl A. *Constantinescu* înv. dir. Hunedoara am primit 2961 (Douămînouășuteșasezecișiunu) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. VII. Hunedoara: A. Constantinescu, I. Mureșan, Gh. Tarcea, El. Ionescu Țintea, V. Nemet, V. Greavu, M. Nanassy, J. Valicov, I. Ludoșanu, D. Stanca, Marin Albineț, Gh. Sârbu, N. Manta, V. Grecu, H. Pațica, N. Bucur, I. Brânză, N. Solomon, A. Toma, E. Ghișoiu, C. Zamfir, Gh. Dobre, S. Severin, D. Popescu, Gh. Tășcău, Gh. Marinescu, I. Cioban, I. Florea, N. Borcan, Sig. Borlea, I. Minulescu, V. Milea, A. Ghișoiu, T. Turian, Ciucescu St, I. Baciuc, E. Ebergényi, E. Vasinca, V. Sărătean, I. Radu, Z. Lager, V. Zăvoian, J. Popa, M. Marinescu, C. Bârsan, Maria Suciuc, M. Pinteac, E. Crișan, O. Chica, M. Alic, V. Sâmbătean și M. Licher. Câte 100 lei de persoană pe anul șc. 1931—32 următorii: I. Brancoveanu, P. Popescu, Gh. Constantin și Vasile Popa.

Prin Dl Gh. *Fotescu* dir. Petrița am primit 3100 (Treimii=unasută) lei dela următorii colegi din circumscripția de plată No. XV. Lupeni: M. Bogza, A. Copil, C. Fekete, A. Martin, M. Beghidșan, V. Ciobotariu, L. Reiner, A. Protopopescu, A. Husti, I. Gogu, C. Tunseanu, J. Popeangă, I. Pătrășcoiu, G. Pascha, R. Negrilă, I. Cicu, I. Desmeri, A. Schötz, E. Ignatz, I. Moldovan, M. Maier, A. Luch, I. Cârstea, I. Ciora, L. Tordai, A. Șuluțiu, M. Oprișă, V. Barabaș, M. Badea, O. Stoica, Gh. Stamatoiu, A. Șuluțin, P. Todoran, O. Muntean, E. Alexandrescu, V. Alexandrescu, V. Niciu, I. Calin, Gh. Iosip, E. Marc, E. Károly, Ștefan Maier, I. Muntean, R. Leheni, P. Longin, Fr. Harvig, Fr. Klinka, S. Parascha, I. Barabaș, J. Fekete, E. Deak, A. Vâjdea, V. Cocean, Gh. Stancovean, E. Radu, Cl. Creța, M. Capolț, M. Reiner, E. Trifan, V. Buda, Ana Modoi.

Prin Dl *Vasile Șerban* înv. dir. Dobra am primit 1150 (Unamieunasutăcincizeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. 1931 și până la 29 Febr. 1932 pentru 23 înv. din circumscripția de plată No. IX. Dobra.

Prin Dl *Nicolae Botean* înv. dir. Geoagiu am primit 3750 (Treimiișaptesutecincizeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Sept. 1931 și până la 31 Aug. 1932 pentru următorii învățători din circumscripția de plată No. V. Geoagiu: Nicolae Botean, L. Tinca, Gr. Totorcea, E. Florea, S. Basarab, V. Molnar, A. Todea, M. Todea, V. Rusu, Gh. Oprea, S. Radu 50 lei pe $\frac{1}{2}$ an, C. Ciocârlie, P. Doroga, A. Barba, I. Trifoiu, N. Manea, E. Groza, V. Iosif, I. Mischie, N. Zinca, I. Giurgiu, M. Ionescu, I. Zlatan, I. Popovici, Nicu Păsărar, Cr. Moțu, T. Pandu, S. Damian, Pușcașiu Oprea, E. Hancheș, C. Preda, M. Andreescu, I. Florea, M. Stroia, N. PISOIU, V. Măciș, Gh. Radu, Victor Todosiu, Adina Păsărar.

Am primit 240 lei abonament la revistă pe anul șc. 1931—32 dela șc. prim. din Livezeni.

Adresa destinatarului:

D..... *Nicolae Bembea salvestru*
Com. *Sibiel*
Jud. Hunedoara. p. *Caliste*

Prin Dl *Ioan Moldovan* înv. Hațeg am primit 1700 (Una-mieșaptesute) lei în contul ab. la revistă pentru anul șc. 1931-32 dela următorii învățători din circumscripția de plată No. VI. Hațeg: câte 50 lei de persoană: Ioan Moldovan, A. Pascha, A. Olar, T. Mihai, J. Borcescu, M. Berinde, Gh. Berzunțean, M. Petean, E. Camber, A. Buzdugan, E. Enescu, V. Both, S. Albu, V. Pătrășcoiu, Gr. Popescu, I. Boantă, T. Medrea, I. Mânduc, N. Toderaș, Șt. Furcă, A. Socaciu, St. Sârbu, E. Bota, J. Tătulescu, R. Păraianu, S. Andervald, Gh. Drăghiciu, I. Muntean, J. Căndea, I. Văcariu, M. Marin, I. Radu și Gh. Bota.

Prin Dl *Nicu Savu* înv. dir. Ilia am primit 934 (Nouă-sutetreizeci și patru) lei pentru următorii învățători din circ. de plată No. VIII. Ilia.

Câte 50 lei de persoană, pe timpul dela 1 Sept. 1931 și până la 29 Febr. și-au achitat abonamentul învățătorii următori: N. Bogdan, Nica Savu, I. Orbonaș, M. Dincă, Alex. Dabija și Peica Andronic. Tot câte 50 lei de persoană și-au achitat abonamentul pe timpul dela 1 Martie 1932 și până la 31 August următorii: C. Răsădean, I. Păunescu, I. Dan, M. Vasilescu, E. Goțiu, I. Ivan, G. Vodislav, I. Olariu, M. Pătrașcu, C. Ghișa, N. Dumitrescu, N. Rău, Pop Valeria.

Prin Dl *Ioan Popovici* dir. Deva am primit 1400 (Unamie-patrusute) lei abonament la revistă pentru anul șc. 1931-32, câte 100 lei de persoană, pentru învățătorii următori din circumscripția de plată Deva: I. Popovici, A. Grecu, E. Ghinea, V. Chirică, E. Beiszer, A. Popovici, Fr. Titz, E. Pop, V. Anastasiu, N. Teodorescu, M. Bran, P. Simion, I. Furdul și Pr. Pungulescu.

Prin Dl *E. I. Cioroian* am primit 42 lei ab. la revista »Pl. H.« până la 31 Aug. 1932 pentru Melania Munthiu Dâncul-Mare.

Prin Dl *Ștefan Paul* înv. dir. Pui am primit 1380 (Unamie-treisuteoptzeci) lei abonament la revistă pe timpul dela 1 Martie 1932 și până la 31 August 1932, câte 50 lei de persoană pentru următorii învățători din circumscripția de plată XVI. Ilia: Ștefan Paul, M. Tămaș, Gh. Ionescu, T. Daian, M. Danciu, P. Oltean, I. Mărcuș, Aurel Rădulescu, L. Țincora, V. Țincora, C. Cârstea, A. Hătareșcu, Fr. Stoichița, L. Daian, I. Chimereș, I. Bora, B. Bura, A. Mohan, P. Golumbean, G. Andrei, N. Fota, M. Gligor, Sp. Rădulescu, C. Voicu, N. Popa, Gr. Șerban, Malvina Țincora, Elis. Muntenaș și A. Lazar.